

# Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik  
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 18. april 1985

številka 15, letnik 44, cena 25 din

## Iz vsebine:

Kritična analiza samoupravnega odločanja delavcev v ozdih

**Odpraviti ovire, zagotoviti pa delavčevo odločitev**

**Politične usmeritve še niso smotrne odločitve**

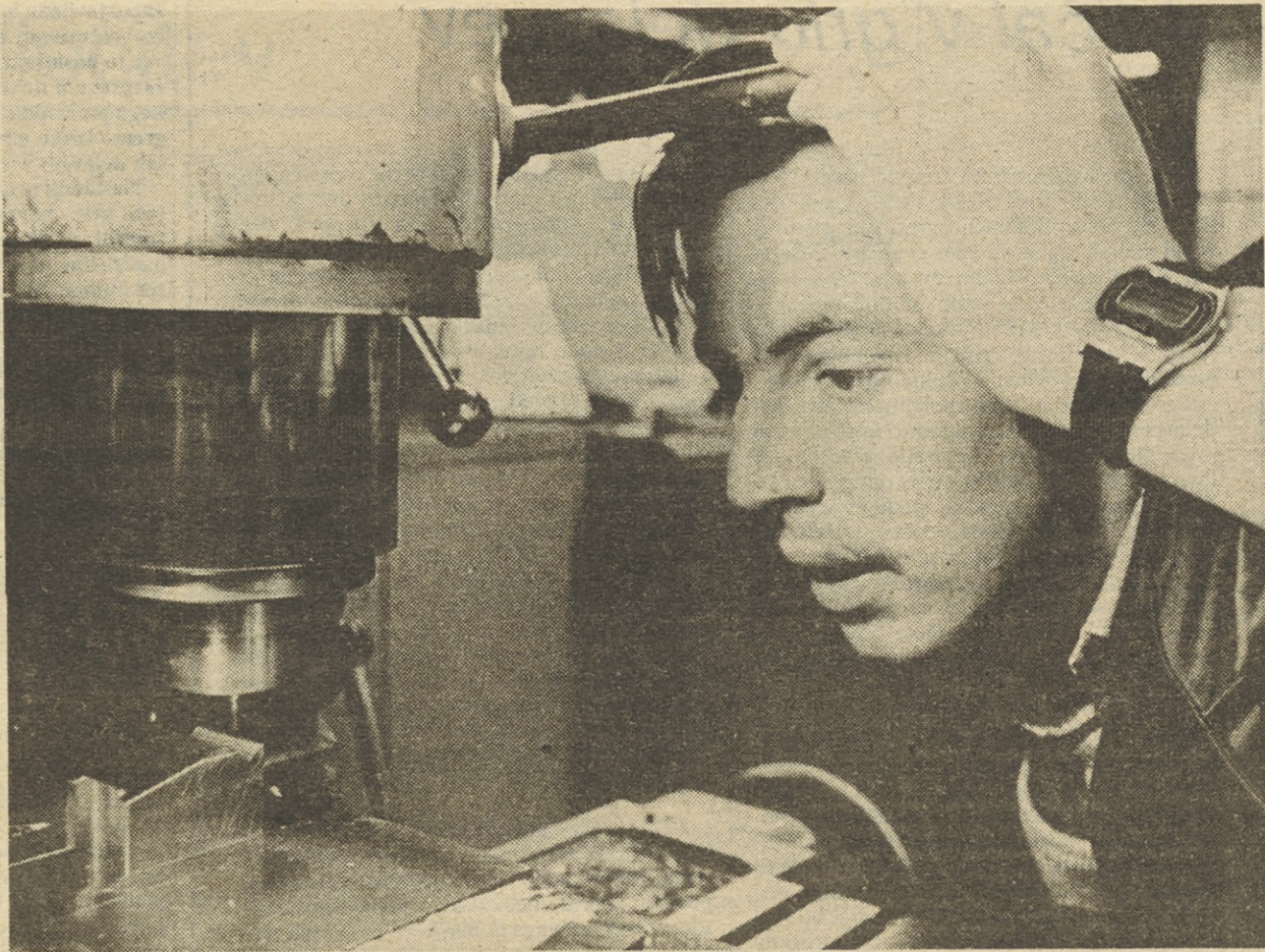
Ob prekinitvi dela v Dekorativni  
**1.200 dinarjev je lahko malo ali veliko**

Gost v našem uredništvu:  
Martin Mlinar, predsednik zbora združenega dela v Skupščini SRS

**Gospodarski zasuk je potreben**

Deset let celodnevne šole

**Vizija odlične zamisli se kar naprej odmika v prihodnost**



Konec tedna, od 17. do 20. aprila, bo v Ljubljani 5. delovno tekmovanje kovinarjev Ljubljane. Letošnjega tekmovanja, ki poteka pod geslom »DELO, KVALITETA, INOVACIJA, SAMOUPRAVLJANJE«, se bo udeležilo 232 tekmovalcev v 17 poklicih. Na ljubljanskem tekmovanju bodo letos prvič tudi modelni mizarji in obratni električarji. Vseh tekmovalcev z ljubljanskega območja bo letos kar za polovico več kot lani.

Letošnja novost je tudi to, da se bodo strugarji, brusilci in rezkalci pomerili na Gospodarskem razstavišču in te v okviru srečanja industrije in trgovine z drobnim gospodarstvom.

Poleg tekmovanja za najboljšo bo v teh dneh tudi razstava inovacij na Gospodarskem razstavišču, ki jo je pripravil odbor za inovativno dejavnost pri Mestnem svetu ZSS. V Metalki bodo v sodelovanju z Lito strojem tozdr PUM predstavili livarske poklice. Prav tako bo tudi v teh dneh informativni dan za učence osnovnih šol v ljubljanski regiji, ki se ga bo udeležilo več kot 35 tisoč učencev.

Najboljši trije tekmovalci iz vsakega poklica se bodo uvrstili na republiško tekmovanje kovinarjev, ki bo od 27. do 29. junija v Titovem Velenju.

Organizatorji tekmovanja kovinarjev pa že razmišljajo, da bi prihodnje leto pripravili tekmovanje po delovnih organizacijah, da bi tako postalo sestavni del dela v ozdih.

Andrej Agnič

## Kaj o tem menite vi?

Ob neugodnih gospodarskih gibanjih, za katera pa vendarle pričakujemo, da se bodo obrnila v drugo smer, zadnje čase preseca našo javnost tudi nenormalno zaposlovanje predvsem v družbenih dejavnostih, ki se že nekaj časa otepajo s hudimi, tudi finančnimi težavami. Vse kaže, da so opozorila o smotrnem zaposlovanju, predvsem pa o previdnosti pri zaposlovanju v družbenih službah, kot bob ob steno. Zdi se, da se v delovnih skupnostih nekaterih družbenih dejavnosti sploh ne zavedajo početja in od kod bodo dobila denar za osebne dohodke in delovna mesta. To pa ni niti najmanj poceni naložba, pa čeprav se zdi, da je potrebno nabaviti le pisalno mizo in svinčnik. Resnica je daleč od tega, kajti z družbenega vidika so to zelo draga delovna mesta in najbolj tedaj, če ne dajejo tistega, kar združeno delo od njih pričakuje.

V Sloveniji se je zaposlovanje v prvih mesecih letošnjega leta povečalo za 1,6 odstotka, vendar pa je to gibanje največje v družbenih dejavnostih. Predvsem nekaterih: v zdravstvu se je povečalo za 2,7 odstotka, v poslovnih združenjih za 4,5, v stanovniški dejavnosti za 3,6, v ozdih komunalnih dejavnosti za 4,7, v bankah za 3,5 in v zunanji trgovini kar za 7,7 odstotka.

Ni kaj reči! Poguma ljudem, ki so na odgovornih položajih v teh dejavnostih, ne manjka. Zanima pa nas, kaj so storili za to, da bi bolje organizirali delo z manj zaposlenimi. In še bolj to, kaj so ob takšnem zaposlovanju rekli samoupravni organi. Ali so tudi oni, sindikat in partijske organizacije, preslišale opozorila o smotrnem zaposlovanju?

Za uredništvo  
Marjan Horvat

## Dileme ni, je imperativ

Ta čas, ko se ubadamo s težavami, zavoljo gospodarskih gibanj na začetku tega leta, se zdi nekako neresnično razmišljanje o tem, kako naj bi zastavili gospodarski razvoj do leta 2000. Toda, če bi tako resno in realno načrtovali in izbirali poti nadaljnega družbenoekonomskega razvoja že sredi osemdesetih let, zdaj po vsej verjetnosti ne bi bili v taki gospodarski kaši, kakor smo. Nekateri celo mislijo, da bi morali začeti razmišljati že zdaj o tem, kakšne smeri utegne ubirati razvoj tam okoli leta 2010, da ne bomo takrat z enako zamudo in težavami lovili napredka v svetu, kot ga lovimo zdaj.

Čeprav je do izdelanih »podrobnosti« v strategiji dolgoročnih razvojnih usmeritev še daleč, so v osnovi vendarle znana merila, ki jih bomo morali upoštevati in se jih držati, če naj bi dosegli končne cilje razvoja — ti pa so vsekakor mnogo večja kakovost pri zadovoljevanju osebnih, skupnih in splošnih družbenih potreb.

Ni mogoče zanikati, da bo treba korenito spremeniti zasnovo gospodarskega razvoja in organizacijo procesa proizvodnje in menjave. Z drugimi besedami, razvoj bo treba postaviti na povsem nove temelje — ne ga

omejevati na investiranje, pač pa predvideti celovit razvoj in nabraževanje, uporabe znanja, potreb po gospodarski in družbeni infrastrukturi itd.

Predvsem pa bo treba vendarle začeti delati prave stvari. Toda ob vprašanju, ali je to dosežljivi razvoj s pomembno socialno noto ali razvoj na trdnih tržnih in ekonomskih zakonitostih z vsemi njegovimi začasnimi negativnimi posledicami, dolgoročno pa vendarle zelo pozitiven, se v Jugoslaviji hudo krešejo iskre. Menimo pa, da bi bilo vendarle bolje, če bi z ostrejšim in za nekatere bolj tveganim tempom

razvoja čimprej pohiteli. Nikoli v zgodovini namreč razvoj in napredek kake družbe nista temeljila na njenih šibkih, ampak izključno na močnih in zdravih dejavnikih. Naj bi pri nas uspela alkimistična gospodarska formula, da bi nosili napredek neznanje, nesposobnost, potuha in zapravljivost? Dosedanje naše izkušnje kažejo, da iz te alkimistične formule ne bo zlata. Seveda ni mogoče pričakovati, da bomo potem, ko bomo izbrali smeri dolgoročnega družbenoekonomskega razvoja in njihove nosilce, dosegali uspehe premočrtno in brez težav in nihanj. Pot, pa naj bi bila še tako prav izbrana, bo

zaradi težke dediščine dosedanjega razvoja in rastočih neskladij v svetu vsaj v prvih letih zelo težavna in posuta s trnjem. Mnogi se boje, da se na tej težki poti ne bi spotaknili in obležali. Toda če bo družba še naprej »šokirana« ob neuspehu posameznih družbenih subjektov in jim skušala pomagati, bo bržkone počasi, a zanesljivo dosegla raven deleža v svetovnem gospodarstvu in družbeno (ter osebno) raven, kakršno imajo in bodo imele nerazvite dežele. Zatorej ni dolgoročne razvojne dileme, ampak je en sam razvojni imperativ!

Boris Rugelj



## Ukrepi za oživljanje izvoza

● Skupščina SR Slovenije podpira ukrepe Izvršnega sveta za ustavitve negativnih gospodarskih težav v letošnjem letu (Skupščina tudi ocenjuje, da zaradi tega ni treba spreminjati osnovnih razvojnih usmeritev za leto 1985). Gre za ukrepe za oživljanje stanovanjske zidave, ki naj bi dala zagon tudi drugim delom gospodarstva. Gre tudi za znane ukrepe za zaščito življenjske ravni in socialne varnosti delavcev in drugih delovnih ljudi: sprotnejše usklajevanje pokojnin, štipendij in socialno varstvenih pravic, hitrejše prilagajanje osebnih dohodkov v družbenih dejavnosti rasti osebnih dohodkov v gospodarstvu.

● Skupščina tudi meni, da se je treba v skupni akciji spopasti z vse večjo inflacijsko miselnostjo in ravnanjem, ki vodi v zastoj proizvodnje in izvoza. Zato naj Gospodarska zbornica Slovenije in splošna združenja nudijo vso strokovno pomoč pri povežovanju organizacij združenega dela za skupen nastop na tujih tržiščih in za pripravo kakovostnih izvoznih programov.

● Delegacija Skupščine SR Slovenije v Zboru republik in pokrajin naj se zavzame, da se na zvezni ravni čimprej sprejmejo ukrepi, kot na primer: spodbude za konvertibilni izvoz, poenostavitve postopki za uvoz opreme ter sprejmejo posojilno-denarne ukrepe, ki bodo ustvarili možnosti za povečanje konvertibilnega izvoza, posodobitev proizvodnje in oživljanje gospodarske rasti.

● Skupščina zahteva, da odgovorni nosilci politike cen takoj, v skladu z zakonom, preprečijo neupravičeno dvigovanje cen in izkoriščanje monopolnega položaja, to je nujno zaradi gibanja cen in težav po administrativnem urejanju tega področja.

(Nekaj poudarkov iz poročila Izvršnega sveta in ugotovitev ter stališč Skupščine SR Slovenije o tekočih gospodarskih gibanjih s seje zborov 17. 4. 1985)

## OBVESTILO OSNOVNIM ORGANIZACIJAM ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

V počastitev 1. maja bo Delavska enotnost izdala okroglo značko z zaponko in napisom 1. maj ter napis Živel 1. maj na pasici v velikosti 100 cm x 25 cm. Cena značke z zaponko je 100 dinarjev, cena pasice pa 40 dinarjev.

Omenjeno lahko naročite pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška c. 43, lahko tudi po telefonu 320-403.



Živel 1. maj

DRUGA STRAN

Poziv za krajši delavnik in daljši čas obratovanja strojev

Kaj hočejo sindikati

Slovenski sindikati so na zadnji seji sprejeli politične usmeritve za skrajševanje delovnega in podaljševanje obratovalnega časa.

Poziv slovenskih sindikatov ni zahteva po splošnem in enkratnem skrajševanju delovnega časa, je le logična zahteva, da se strokovno poučijo možnosti za to. V skrajševanje pa naj bi šli selektivno, to pomeni le tam, kjer so za to izpolnjeni ekonomski in socialni pogoji. Sindikati obenem zahtevajo, da se mora povečati obratovalni čas strojev, kar bo omogočilo povečanje proizvodnje, dohodka, akumulacije na delavca in tudi osebnih dohodkov. Sindikati torej menijo, da se bodo s skrajšanjem delovnega časa izboljšale tudi delovne razmere, kar bo vplivalo na ohranjanje zdravja in delovne sposobnosti delavcev.

Zahteva za prehod na krajši delovni čas je zato naslovljena zlasti na strokovne službe in poslovodna vodstva, ki naj razčlenijo sedanji delovni in obratovalni čas ter izkoristek strojev in z raziskavami in preizkusi ugotovijo možnosti za krajše delo za ljudi in za daljše obratovanje strojev in naprav, kar bo vodilo k smotnejšemu gospodarjenju.

Na seji republiškega sveta ZSS je bilo v zvezi s tem precej govora o uvajanju novih izmen in deljenem delovnem času, o prezaposlitvi delavcev, ki so sedaj premalo zaposleni, na primer v trgovini, pomanjkanju delavcev nekaterih poklicev, na primer rudarjev, premajhni gibljivosti delavcev iz enega ozda v drugega in iz kraja v kraj, vprašanih prevoza na delo. Vse te težave je mogoče reševati ob akciji za skrajševanje delovnega časa.

Vprašanje krajsanja delavnika za delavce in daljšega obratovanja strojev moramo obravnavati tudi glede na podatke, ki kažejo, da so zmogljivosti gospodarstva v Sloveniji vedno slabše izkoriščene tudi zato, ker skoraj dve tretjini delavcev delata le v eni izmeni in ker ne delamo vseh tistih ur, ko smo formalno na delovnem mestu. Najhuje je to, da so slabo izrabljene zlasti zmogljivosti ozdov z novejšo in dražjo opremo, medtem ko so najbolj izkoriščeni na primer zastareli tekstilni stroji, ki so že skoraj v celoti odpisani.

Republiški svet ZSS je k tej akciji pozval vse sindikalne organizacije kot tudi občine in republiške organe, gospodarske zbornice, interesne skupnosti. Predlagal je tudi, da pristojni organi ob sprejemanju planskih listin predvidijo ukrepe, ki bodo spodbujali postopno skrajševanje delovnega časa in uvajanje večizmenskega dela, na primer zmanjšanje obveznosti iz dohodka.

Mogoče so prav neproduktivne delovne sobote kot v Tumu in Zlatorogu tisti konkretni problemi, ki ga bomo najprej razčlenili in odpravili. Lahko bi se spoprijeli še z večjo zadržano, ki tare skoraj vsak ozd, z delavnikom, ki traja 8 ur, dela pa se le pet. Oboje zahteva res temeljite analize in tehtno pripravljene načrte ter ukrepe, zlasti za organizacijo dela. Dosegli jih bomo z odgovornostjo organizatorjev dela in ne nazadnje z osveščenostjo vseh delavcev, da sprejemajo cilje, ki so pogoj za skrajševanje delovnega časa.

F. K.

Megalomanski zalogaj obtičal v grlu delavcev

V delovni organizaciji Emona hoteli so se odločili ukiniti tozdr Restavracijo Cankarjev dom. S tem so dokončno presekali gordijski vozal stalnih izgub pa tudi nenehno socialno ogroženost kakih 30 delavcev, ki so za najnižjo delavsko plačo (tam okoli 18.000 dinarjev) stregli ljubljanski kulturniški in še kakšni srenji tja do 2. ure zjutraj. Pristojni iz delovne organizacije so na novinarski konferenci na široko opisovali strpnost in potrpežljivost gostinskih delavcev v Cankarjevem domu, ki so si s tem prisluzili premetitve na bolj plačana delovna mesta. Premetitve naj bi opravili na začetku prihodnjega meseca, medtem ko bo za približno 100 milijonov vloženi osnovnih sredstev čakalo na princa iz sanj, ki naj bi s poljubom rešil začarano ekonomiko. Kdo bo to, se kajpak niti približno ne ve, toda, kot zdaj kaže, se tudi »Cankarju« obeta usoda gostinskega Tivolija, ki so ga spravili na noge zasebni gostinci.

Ko so ob koncu novinarske konference v hotelu Holiday Inn vprašali novinarje, če imajo moršbiti kakšna vprašanja, so le-ti kaj hitro ugotovili, da tu pravzaprav ni več kaj spraševati. Gre pač za posledico nekdanje megalomanije in za dejstvo, da so imeli pač prav tisti, ki so se spraševali, kdo in kako bo vzdrževal ta slovenski kulturni kolos. Modus vivendi je bil vsaj na začetku za nekatere jasen: del stroškov obratovanja Cankarjevega doma naj bi kriila gostinska dejavnost. Zamisel je bila sprejemljiva, ko v naših logih še ni trkala na vrata gospodarskih subjektov vsa surovost tržne logi-

ke, kar se dogaja zdaj. Nič torej ne presenečajo besede direktorja Emone Hotelov Janija Vehovarja, ki je poudaril, da je za »njegovo« delovno organizacijo predvsem pomembno dejstvo, da se je dokončno začela zavedati, da je danes dva in dva štiri. S tem je pozornemu novinarskemu ušesu zelo elegantno dal vedeti, da delavci Emone hotelov ne morejo in nočejo goltati prevelikega slovenskega kulturnega zalogaja. Če to prevedemo v številke: od skupnih stroškov obratovanja Cankarjevega doma jih kar 40 odstotkov odpade na tozdr restavracija Cankarjev dom. Da bodo stvari jasnejše, velja tudi povedati, da ima tozdr od vseh števcv v »Cankarju« svojega samo za elektriko. Vsi drugi so skupni. Stalne izgube (tako lani kot predlani se je njena vsota povzpela na približno 16 milijonov dinarjev) kljub zabeljenim cenam v restavraciji in kljub vsem mogočim poskusom, da bi stvari vendarle obrnili na bolje, torej nikogar niso presenečale. To je lahko presoditi tudi po tem, da v Emoninih hotelih ni bilo nobenega, ki bi restavracijo v Cankarjevem domu hotel vzeti pod streho kot poslovno enoto.

In kaj reči ob koncu? Bržda je že vse rečeno (vsaj kar zadeva Emona hotela in likvidacijo tozdra Restavracija Cankarjev dom), vsekakor pa ostaja vprašanje, kako bo poslej s poslovanjem Cankarjevega doma, ki je doslej pač nekako vozil zgolj zato, ker je še vedno delovna organizacija v ustanavljanju. Tako vsaj smo slišali na omenjeni tiskovni konferenci, kar pa gotovo ni vse.

Ivo Kuljaj

REKLI SO...

Na predsedstvu SZDL smo obravnavali kmetijstvo in ugotovili, da kmetijstvo je zapostavljeno, treba je popraviti stanje. Na predsedstvu CK ZKS smo obravnavali znanost in ravno tako rekli, da je znanost zapostavljena in je treba položaj popraviti. O čemerkoli govorimo, izobraževanju, pokojninah, modernizaciji, vse je zapostavljeno. Vse to poslušamo, se sprašujemo, ali ni to pripravljeno terena za težke razprave o novem srednjeročnem načrtu in osnutku delitve družbene produkcije. To bi morali upoštevati, kar pa seveda ne pomeni, da gremo lahko mimo problemov, ki so očitno pri posameznih kategorijah delavcev v združenem delu bolj izraženi kot drugod.

Naslednji problem ob tem je, da so vsi ti pritiski in zahteve usmerjene samo navzven. Poskusi, tudi v sindikatih, da bi razpravo preusmerili navznoter, da bi ugotovili, kaj bi bilo doseči z notranjo organizacijo, s spreminjanjem in prilagajanjem organizacije in spreminjanjem programov dejavnosti, so ostali brez uspeha. Takšno pripravljenosti ni. Tudi na področju družbenih dejavnosti se nihče ne vprašuje oziroma slišati pripomb, da se v družbenih dejavnostih na novo zaposluje razmeroma več delavcev kot v gospodarstvu. Jasno je, da se dana masa za osebne dohodke tako razporeja na več ljudi.

Marjan Orožen na seji Predsedstva SR Slovenije

Ob seji CK ZKS o kulturi (7)

Gmotni položaj kulture

Za konec pa še o gmotnem položaju kulture, za katerega so javni razpravi porabili največ besed. O vsakem od teh vprašanj bi bilo vredno pisati: drastično zmanjševanje denarja za naložbe, računajoč dejansko vrednost sredstev, ki so bila na voljo za kulturo v preteklem srednjeročnem obdobju, so se le-ta znižala za 30%; po sedanji stopnji rasti bodo sredstva šele leta 1988 dosegla višino iz leta 1983; v občinah prelivajo sredstva za družbene dejavnosti praviloma na škodo kulturnih dejavnosti; osebni dohodki delavcev v kulturi zaostajajo za gospodarstvom kar za 16% itd.

Vse te ugotovitve veljajo seveda za sredstva, ki se za kulturo združujejo s svobodno menjavo dela v kulturnih skupnostih. »Pretežno pa se kulturne dejavnosti financirajo vendarle iz drugih virov: iz participacij neposrednih uporabnikov (vstopnine, članarine), iz naročin (za RTV), iz prodaje na trgu (knjige in druge publikacije, likovna umetnost, filmi), iz sredstev združbojna konkurenca celo 116 jugoslovanskih podjetij, ki so registrirana za izvoz višenj.

Tu se velja v gradivu ustavit še posebno zato, ker v naslednjem odstavku preberemo »Participacija neposrednih uporabnikov kulturnih vrednot naj svoji rasti ne zaostaja za dinamiko splošne rasti cen...«

Pomeni, da za svoje neposredno kulturno življenje v ozdu delavci združujejo posebna sredstva (skladi skupne porabe drugo) poleg sredstev za skupno menjavo dela, in vse kaže, da se bo ta delež še povečeval. Proč pa bi vsekakor moral teči v nasprotno smer — v krepitev svobodne menjave.

V danih gospodarskih razmerah je usmeritev morda nujna, povedati je treba, da službi dnevnim političnim ciljem in manj dolgoročnim političnim načelom, ki se jim začasno zavestno odrekamo.

Nepopoljšljiv optimizem nam seveda narekuje tudi to, da zaostrene razmere ne pomenijo nujno zastoja ali celo ukinitja kulture, temveč lahko omogočijo tudi boljše delo, boljše organizacijo in večjo učinkovitost.

Doro Hvalič

Sodelovanje

S podpisom samoupravnega sporazuma med INO-Projektom in 18 delovnimi organizacijami iz Hrvatske, Srbije in Slovenije so samoupravno uredili združevanje dela in sredstev za gradnjo več objektov v državi in tujini.

Kot poročajo, ima INA-Projekt sklenjene samoupravne sporazume s 55 ozdi s področja znanstveno-raziskovalnega dela, proizvodnje, montaže, gradbene operative, projektskih in inženirskih organizacij. Rezultati so opazni doma in na tujem.

POVZEMAMO • POVZEMAMO • POVZEMAMO

Nelojalno, nemoralno, kriminalno

Časopisi so sporočili: namesto da bi zaradi inflacije cena jugoslovanskih višenj v konzervah na zahodnonemškem tržišču poskočila, je v dveh letih padla z 12 na 4 marke. Razlog: velika medsebojna konkurenca celo 116 jugoslovanskih podjetij, ki so registrirana za izvoz višenj.

Primer kajpak lahko pomeni samo nekaj. Že tako rekordno nizko ceno jugoslovanskega blaga na tujem trgu naši trgovci z medsebojno nelojalno konkurenco še znižujejo.

Najnovejši tak primer je novebeograjski IMT, ki je egiptovskim kupcem ponudil tudi po 500 dolarjev nižjo ceno za stroj kot IMR. Glede na 5000 izvoženih traktorjev, kolikor jih v Egipt izvozi IMR, si lahko mislimo, kolikšna škoda je to za IMR kot tudi za vso našo državo. Toda to ljudi iz IMT ne zanima, najvažnejše je, da jim uspe z nekega relativno majhnega tržišča odstraniti sosedski IMR (prav tako iz Beograda). Časopis Intervju se sprašuje, če ni to dokaz, da ne znamo trgovati.

Častno razsodišče pri Gospodarski zbornici Jugoslavije je lani obravnavalo 179 primerov, ki so

se v glavnem nanašali na neusklajen nastop na tujem tržišču, s čimer je bilo prizadeto ime posameznih delovnih organizacij in države. Častno razsodišče je razpravljalo o nelojalni konkurenci v ožjem pomenu te besede samo v 17 primerih. Menda zato, ker ni bilo več prijav. Na dlani je namreč, da je te konkurence veliko več. Toda tudi iz teh 17 primerov se da marsikaj izluščiti.

Tako sta na primer beograjski »Jugometal« in štipski »Agrolumin«, ne da bi obvestila pristojne sklenila pogodbo o izvozu cevi z neko češkoslovaško tvrdko. Seveda po nižji ceni, kot jo je iztržil ljubljanski »Agrostroy«, ki je moral spričo tega svoje ceno znižati. Podobno je izvozil v Kuvajt svoje kekse beograjski »Cobex«. Njegova cena je znašala 1900 dolarjev za tono, medtem ko so doslej druge jugoslovanske delovne organizacije zaslužile 2100 dolarjev za tono.

Med drugimi je postal prav znan primer zagrebskega podjetja »Ferimportrade« in novogoriških »Vozik«, ki sta z zadnjimi premami za prikolice spodbili cenó enakega izdelka »Goši« iz Smederevske Palanke.

»Goša« je tako izgubila skupaj tri milijone 260 tisoč dolarjev in to samo pri eni pogodbi.

Kaj vse niso počeli ljudje v »Vozilih«, pišejo v Intervjuju, dokler niso dosegli tega cilja: prisilili so Irancem, da »Gošina« vozila niso primerna za iransko cesto, da se hitro kvarijo, da... Višek je bilo vsekakor pismo iz Nove Gorice iranskemu Ministrstvu za promet, v katerem Novogoričani protestirajo, ker naj bi se z nakupom »Gošinih« vozil nepotrebno iz Irana v Jugoslavijo prelilo 5 milijonov dolarjev in se potem res ni odlilo...

Nič manj nespretno nismo izgubili 14 milijonov dolarjev, kolikor je veljalo tiskanje 1.600.000 primerkov »Enciklopedije Poljske«. Medtem ko je beograjska »Jugoslavija-publik« bila že skoraj sklenila posel in nameravala pritegniti k sodelovanju tiskarno Mladinske knjige, je ta Poljakom kar sama poslala svojo ponudbo. Kajpak za precej nižjo ceno. Posel, so dobili Romuni, kar pomeni, da končujemo to povzemanje v stilu sto- in večletnega slovenskega pregovora: »Kjer se prepirata...«

Povzel: I. K.



— Platonsko ljubezen do žensk smo že zdavnaj preseгли, draga tovarišica Mica. Zdaj je moderno platonsko sovraštvo do padca standarda in podražitev!

Kje se je izgubil dolgoročni program razvoja kmetijstva

Iz analize uresničevanja politike razvoja kmetijstva, ki jo je pripravil republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, je razvidno, da so se izgube v kmetijstvu leta 1984 v primerjavi z letom prej povečale za 436 odstotkov. Akumulacija v kmetijstvu se je v enem letu zmanjšala za 36 odstotkov, medtem ko se je v gospodarstvu povečala za 78 odstotkov. Najhuje je v živinoreji, kjer je akumulacija padla celo za 54 odstotkov, izgube pa so lani znašale več kot 106 milijonov dinarjev (leta 1983 živinoreja ni imela izgub).

Ti podatki kažejo, da se je reprodukcijska sposobnost kmetijstva zmanjšala pod vsako razumno mejo. Še najbolj pa vzbuja skrb dejstvo, da ne vemo, kam smo založili dolgoročni program razvoja agroživilstva oziroma da še nismo začeli uresničevati niti ene njegove zahteve.

V SREDIŠČU POZORNOSTI

Kritična analiza samoupravnega odločanja delavcev v ozdih

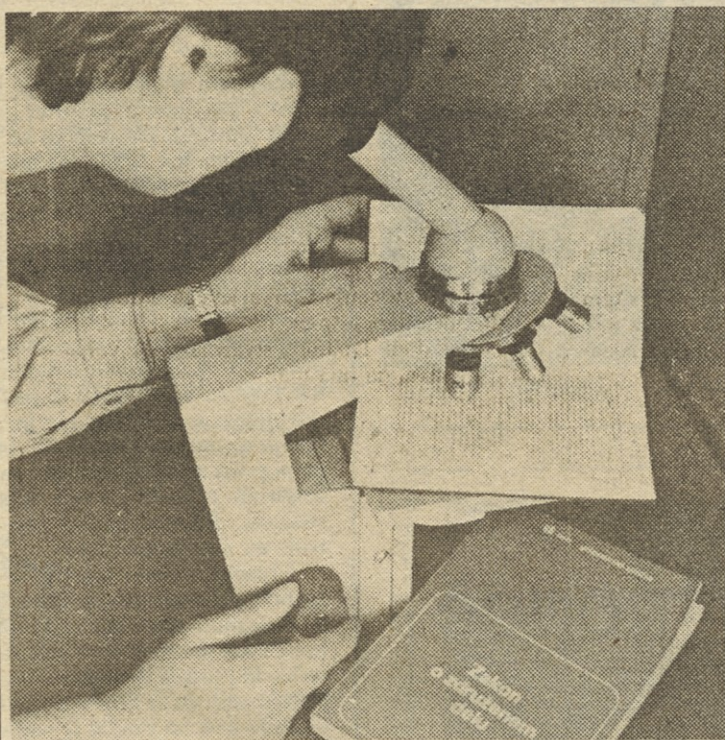
# Odpraviti ovire, zagotoviti pa delavčeve odločitve

V zveznem družbenem svetu za vprašanja družbene ureditve je posebna delovna skupina razčlenila samoupravno odločanje v organizacijah združenega dela tako, kot bi si le želeli, da bi stali tudi druge skupine, ki spremljajo delovanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Škoda je le, da je ta, po vsebini prednostna razčlenitev, prišla v razpravo kot zadnje gradivo. Če bi bila prva, zagotovilo ne bi bilo v drugih listinah, ki jih pripravljajo v zveznem družbenem svetu, toliko neuglednosti (delegatski sistem, odločanje delavcev v sish, vloga subjektivnih dejavnikov), zane-marjanja temeljnega proizvodnega odnosa v samoupravni socialistični družbi in nenazadnje tu in tam spornih razčlenitev temeljnih ustavnih določil.

V zajetni analizi samoupravnega odločanja v organizacijah združenega dela je moč najti posnetek sedanjih družbenih tokov na tem področju in svojevrstno soočanje družbene prakse z ustavnimi hotenji in določili zakona o združenem delu. Še več. V ospredju je tudi razčlenitev uveljavljanja zakona o razširjeni reprodukciji in minule delu, v kateri je nazorno prikazan nenehni boj med birokratsko-etatsističnimi in tehnokratskimi hotenji in prakso ter z ustavno zasnovano družbenoekonomskoga položaja združenih delavcev in v sedanjih družbenih razmerah tudi svojevrstno nemočjo delavcev, da razlastijo državo in no-

silce skupinsko podjetniških interesov odločanja o razširjeni reprodukciji. Odločitve o tem pa spadajo med žariščna vprašanja razvoja socialističnih samoupravnih odnosov. V prvem delu separata o samoupravnem odločanju delavcev v organizacijah združenega dela, kjer je v povzetku moč najti kopico dobrih predlogov za okrepitev vloge združenih delavcev pri odločanju o razširjeni reprodukciji, v procesu samoupravnega načrtovanja, združevanja dela in sredstev, odločanja v bankah in o ustvarjanju, razporejanju in delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, kako racionalizirati samoupravno odločanje in predvsem, kako z ekonomskimi motivi doseči, da bo postalo samoupravno sporazumevanje o združevanju dela in sredstev prevladujoč odnos.

Analiza je »oprta« na slabosti in napake zlasti v doseganju samoupravnem organiziranju tozgov, pretirani normativizem in premalo naglašene delovne organizacije kot prvega poslovnega subjekta, medtem kot je tozgd delovne organizacije. Zato tudi mora biti tozgd združen v delovno organizacijo. Takšna opredelitev kajpak ni nova, vsaj za slovenske razmere ne, vendar bi morali po mnenju delovne skupine predvsem v pravnem sistemu zagotoviti načelo, da bi v blagovnem prometu in na trgu praviloma nastopala delovna organizacija, tozdi pa le izjemoma in to le skladno z določili samou-



pravnega sporazuma o združevanju v delovno organizacijo. Bržkone bo v tem smislu treba dopolniti tudi zakon o združenem delu, zlasti njegov 244. člen, kajti po njem ima delovna organizacija samo nekatere pravice v pravnem prometu, če ji dajo takšna pooblastila tozdi. Takšna rešitev pa očitno ne zagotavlja dovolj pravne in poslovne samostojnosti, kar povzroča poleg drugega tudi pravno negotovost v poslovanju na domačem trgu in v tujini. V zvezi s tem bo treba kajpak preučiti tudi tiste člene zakona o združenem delu, ki določajo lastnost družbene pravne osebe, pooblastila v pravnem prometu in odgovornost.

To pa vodi tudi v preučitev sistema žiro računov z vidika smotnega gospodarjenja z družbenimi sredstvi in hitrejšega obračanja denarja za reprodukcijo, kar bo nedvomno treba povezati tudi z vlogami internih bank in skupnih finančnih služb.

Nekateri so kaj kmalu, ko je separat o samoupravnem odločanju delavcev prišel v prvi krog razprave, našli 19 členov v zakonu o združenem delu, ki jih daje komisija na tehtnico. Usteli pa so se tisti, ki so pričakovali, da bo tozgd po lahko poti izginil iz naše družbene prakse. To bi bilo bržkone eno izmed diverzantskih dejanj na temelje ustavnega sistema in neodtujljive pravice delavcev, še posebej glede odločanja o rezultatih in pogojih njihovega dela. Tako kot je tozgd imel, mu daje tudi kritična analiza samoupravnega odločanja v združenem delu žariščno, osrednje mesto in vlogo, kajti je in ostaja temeljna celica samoupravnega združevanja dela v sistemu svobodnega združenega dela. Tisti tozdi pa, ki ne zagotavljajo integracije, v bistvu tudi niso temeljne organizacije združenega dela v ustavnem smislu in glede na zakon o združenem delu.

Razščiščevanje nekaterih zapletov samoupravnega organiziranja združenega dela, predvsem pa odločanja delavcev na vseh ravneh organiziranosti, natančneje opredeljevanje del, obveznosti in pravic in kajpak odgovornost — to je cilj kritične analize samoupravnega odločanja v organizacijah združenega dela. Je pa tudi dober poskus razmejevanja pristojnosti družbenopolitičnih skupnosti in organizacij združenega dela v gospodarjenju

z družbenimi sredstvi, predvsem pa s sredstvi za razširjeno reprodukcijo, kajti zmeda na tem področju je v dobršni meri pripomogla k avtarkiji v tozdi, k regionalizaciji samoupravne integracije, oziroma preprečevala širšo integracijo združenega dela na dohodkovnih načelih. Marsikaj bo treba zakonu o združenem delu sicer še pripisati, nekatere člene določene opredeliti... Ta separat pa bi morale dobiti zlasti sindikalne organizacije, saj je svojevrsten izziv za politično presojo sedanjega samoupravnega odločanja, organiziranosti in dobra podlaga za spreminjanje prakse skladno z ustavnimi načeli.

Marjan Horvat

## Roboti niso samo stroji

Pred dnevi končan je prvi jugoslovanski posvet o robotizaciji v Opatiji je povsem jasno pokazal na nekaj značilnosti: da mora jugoslovanska industrija z vsemi močmi in kar najhitreje zakoračiti po poti osvajanja najsodobnejše tehnologije, če se hoče enakopravneje vključiti v svetovni trg; da smo v uporabi in razvoju sodobnih tehnologij v primerjavi z razvitim svetom šele pri prvih korakih, da družba še ni v celoti spoznala in doumela pomena in vseh možnih posledic posodobitve proizvodnje, da je treba nujno povezati ustvarjalne sile na ravni vse Jugoslavije, kajti sedanje razcepljeno in pogosto večkratno vzporedno iskanje istih rešitev ne bo dalo ustreznega rezultata; da je za izpolnjevanje tega razvojnega strateškega cilja potrebno temeljito družbeno razumevanje problema in vsa možna družbena pomoč raziskovalcem in izdelovalcem sodobnih tehnologij.

Ob tem lahko k sklepom posvetovanja o robotizaciji dodamo, da gre za mnogo širši vidik uvajanja sodobnih tehnologij. Družba se bo morala slej ko prej spoprijeti tudi z vprašanjem znanja in fleksibilnosti ne le znanstvenih kadrov, ampak tudi uporabnikov sodobne tehnologije, in z vprašanjem, kam z delavci, ki se ne bodo uspeli dodatno izobraziti. Samo v Sloveniji bi bilo treba v naslednjih petnajstih letih prezaposliti kakih 150 tisoč nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, katerih delo bodo opravljali roboti in drugi visoko avtomatizirani in elektronsko krmiljeni stroji.

Posodobitev proizvodnje z visoko avtomatizirano tehnologijo, se pravi numerično krmiljenimi obdelovalnimi stroji, mikroprocesorji, roboti itd. bo zahtevala ne samo razvoj takih strojev, ampak tudi razvoj »spremljajočih« dejavnosti, kot so informatika, transport, trženje ipd., poleg tega pa precej drugačen sistem šolanja kadrov.

Po domače povedano: preusmerjanje proizvodnje bo zahtevalo od večine zaposlenih vsaj stopnjo znanja več. Ali bo ta cilj v naslednjih petih, desetih, petnajstih letih dosegljiv? V Gorenju, na primer, pravijo, da bodo s sistemom internega in zunanega izobraževanja skušali dati »stopnjo znanja več« vsem zaposlenim v proizvodnji. Poznavalci širših razmer pa pravijo, da sedanji sistem izobraževanja ne bo dal dovolj strokovnjakov, niti za to, da bi kaj dosti povečali sedanje (nizko) število kadrov z visokoškolsko izobrazbo v gospodarstvu...

Skratka: ni nujno samó, da v industrijo vpeljemo visoko avtomatizirano tehnologijo in v vse plasti družbenoekonomskega odločanja sodobni sistem informatike, ampak se moramo čimprej zavedati vseh posledic tako obsežne preobrazbe in pravočasno ukrepati. Kajti zavedati se je treba, da deloma izpeljana preobrazba gospodarstva in poslovanja in ne nazadnje sistema odločanja v naši družbi ne bodo imeli nič drugačnega učinka na družbenoekonomski razvoj Jugoslavije, kot zgrešene naložbe, administrativno odločanje, preveliko zadolževanje in še kaj. Če je posvet o robotizaciji kaj pomagal »prosvetliti« družbo v tej smeri, je zagotovo dosegel večji učinek, kot bi ga imela zgolj sama ozko strokovna vprašanja.

Boris Rugelj

## Porodniški dopust

### Ali bo daljši in kdaj

Čeprav so o tem, ali bomo tudi v Sloveniji podaljšali porodniško na eno leto, razpravljali že na številnih sestankih, odgovora še ni. Vse se namreč vrti okoli denarja in razmišljanja, ali bo naše združeno delo to zmoglo.

Menimo, da se na Slovenskem samo zaradi daljše porodniške ne bo rodilo več otrok, saj so težave mladih ljudi, bodočih staršev veliko bolj resne. Večina nima služb, o lastnem stanovanju pa lahko samo sanjajo. To dvoje pa je seveda prvi pogoj, da se mlad par brez skrbi, da ne bo postal socialni problem, odloči za starševstvo.

Bodimo odkriti. Daljša porodniška bi koristila predvsem otrokom, saj je znano, da se od osmega meseca pa do prvega leta starosti zelo težko prilagajajo novim okoljem. Toda, čeprav bi porodniško podaljšali, bo treba še vedno graditi jasli, ker pač vsi starši nimajo babic in dedkov in ker so otroci v jaslih vsaj do drugega leta.

In še nekaj. Če imajo v nekaterih drugih republikah naše države že eno leto porodniške, naj bi jo imeli tudi na Slovenskem. Prvič zato, ker smo enotna država; drugič, ker nikjer v Jugoslaviji ni toliko zaposlenih žensk kot ravno pri nas, kar seveda pomeni, da tudi same prispevajo za otroško varstvo in torej bolj upravičeno lahko zahtevajo dodatne pravice. In tretjič, ne smemo prezreti tudi dejstva, da bo daljša porodniška koristila predvsem otrokom.

Ob tem pa bi morali vsi pristojni razmišljati še o višini nadomestila. Od 1. decembra lani je sicer nekoliko višje, toda inflacija tako kot pokojnine »nažira« tudi porodniške. Kot veste, pa je otrok v prvem letu življenja najdražji.

Razprave okoli porodniškega dopusta so tudi na zadnji seji, ki jo je pripravilo predsedstvo RK SZDL, odprle vrsto vprašanj. Vsi razpravljalci so se strinjali, da je danes mladim res težko. Zda je treba hitro najti prave poti, da jim bo laže. Potem se bodo tudi brezskrbneje odločali za več otrok!

Neva Zeleznik

### Tri možnosti

Prva je takšna, kot jo imamo danes. Porodniška traja 246 dni. Bodoča mamica jo mora nastopiti 28 dni pred predvidenim rokom poroda, lahko tudi prej, če ji to priporoči ginekolog. Prvih 105 dni mora izkoristiti mati, drugih 141 pa lahko tudi oče.

Druga možnost, ki je v javni razpravi, je, da bi porodniško podaljšali na 365 dni, za dvojčke ali še več živorojenih otrok in za težje telesno ali duševno prizadetega otroka pa do 15. meseca otrokove starosti. Zadnje tri mesece bi nadomestilo osebne dohodke (porodniška) ne bilo več 100, pač pa 75-odstotno.

Tretja možnost je takšna, kot druga — le da bi imel tisti, ki bi bil na porodniški, mati ali oče — ves čas 100-odstotno nadomestilo.

## Parabola upanja

Komentator Nina v članku pod naslovom »Parabola upanja« poudarja, da smo v letošnjem letu načrtovali določeno rast inflacije, ki pa naj bi se sešasoma umirila in ob koncu leta začela polagoma upadati. Ta pričakovanja, ki jih označuje kot parabolo upanja, pa se po mnenju Branka Čolanovića ne bodo uresničila. Cene na drobno so se namreč v letošnjem trimesečju v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečale za 73,4 odstotka, cene industrijskih izdelkov pa za 76,9 odstotka.

Letošnja resolucija predvideva, naj bi povečevanje cen obrzdale z močnejšim delovanjem tržnih meril, ekonomskih zakonitosti in ustreznih ukrepov ekonomske politike. Po pisanju Nina pa nam bo inflacijo uspelo premagati le s povečevanjem družbenega proizvoda. Pri uredništvu te naloge — če se je bomo znali lotiti — pa se bomo srečevali s kopico težav. V obdobju 1982—84 se je na primer družbeni proizvod povečal v povprečju za 1,5 odstotka letno, število prebivalcev pa se je povečalo za 2,5 odstotka na leto. Delež družbenega proizvoda na prebivalca se torej zmanjšuje. Zato je vprašanje, kako se temu izogniti. Letos naj bi nanovo zaposlili okoli 155.000 ljudi. Zato bi morali vložiti v osnovna sredstva gospodarstva 434 milijard dinarjev (glede na cene iz 1980. leta). To pa je 53 odstotkov več kot lani. Problem je po mnenju Čolanovića tudi v tem, da bi morali učinkovitost naložb povečati za štirikrat v primerjavi z lanskim letom. Če se družbeni proizvod ne bo dovolj povečal, bo hitrejša zaposlovanje od njegove rasti zmanjšalo storilnost, povečalo inflacijski rast, vplivalo na nadaljnji padec realnih osebnih dohodkov.

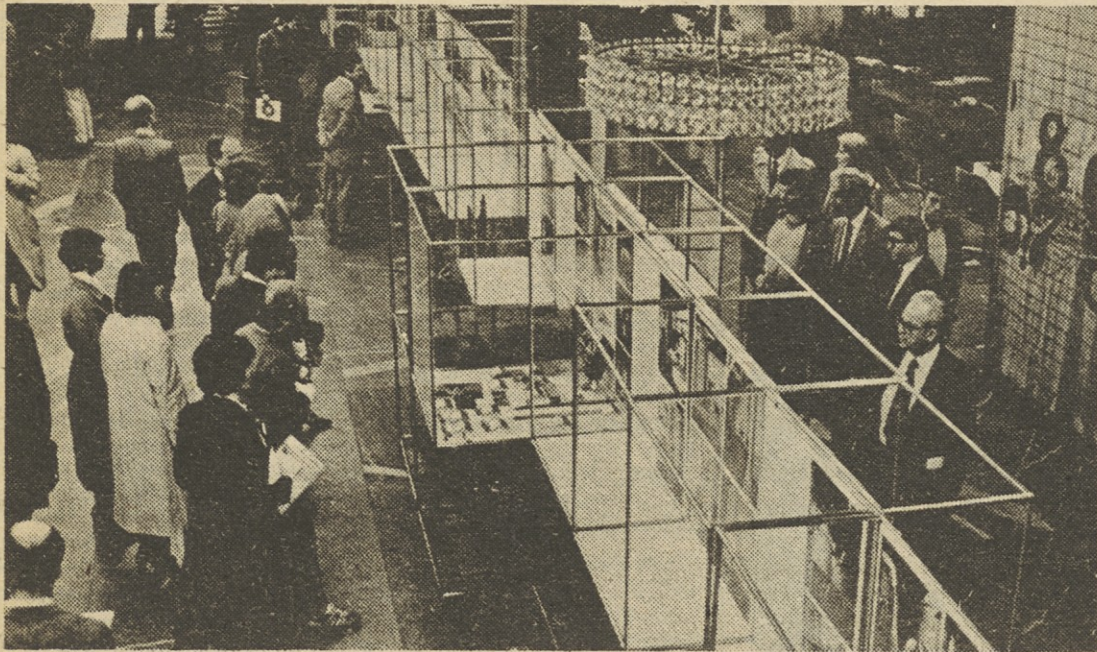
Kakšne pa so možnosti za povečevanje izvoza? V resoluciji smo zapisali, naj bi izvoz povečali za 12 odstotkov, uvoz pa za 7 odstotkov. V letošnjem trimesečju pa se je v primerjavi z enakim obdobjem lani izvoz zmanjšal za 6 odstotkov, za toliko pa se je povečal uvoz. Če bi — piše Čolanović — izvoz vseeno povečali za toliko, kot načrtujemo, bi potrebovali zanj 352 milijard dinarjev, družbeni proizvod pa bi se moral povečati za 2 odstotka. V nasprotnem primeru bomo morali še bolj zmanjšati delež osebne porabe v družbenem proizvodu, ki se je v zadnjih treh letih zmanjšal od 51,5 odstotka na 49,9 odstotka. Dogovorili smo se, naj bi ustavili padanje življenjske ravni ljudi.

Veliko pove tudi podatek, da so se povečale naložbe v obratna sredstva. Po podatkih Nina je moralo lani gospodarstvo vložiti v ta sredstva šest odstotkov več kot leta 1979, da je ustvarilo enote družbenega proizvoda. Gospodarstvo je prisiljeno — ugotavlja Čolanović — vse več sredstev vlagati v zaloge, nedokončano proizvodnjo in skladiščenje končnih izdelkov.

Če naj bi izvoz povečali za 2 odstotka več kot uvoz, stopnjo zaposlovanja za 1,5 odstotka, življenjski standard za 0,5 odstotka, število prebivalcev pa naj bi se povečalo za odstotek, bi se moral družbeni proizvod povečati za 5 odstotkov. Vprašanje pa je, kako? Čolanović meni, da ne smemo ponoviti starih napak. Pri tem ne misli v prvi vrsti na zunanjo prezadolženost Jugoslavije, ampak na številne zgrešene gospodarske naložbe, nepotrebne negospodarske naložbe in na previsoko porabo prebivalstva glede na ustvarjeni družbeni proizvod.

E. L.

7 DNI V SINDIKATIH



»Inovacije za stabilizacijo 85«

# Znanstveno-tehnološki razvoj je mogoč le z delavci

»Inovacije za stabilizacijo 85« je naslov razstave, ki so jo prejšnji petek odprli v prostorih Ljubljanske banke — združene banke. Prikazuje dosežke raziskovalne dejavnosti slovenskih organizacij združenega dela in posameznih raziskovalnih ustanov. Ob otvoritvi razstave je govoril Marjan Orožen, predsednik RS ZSS, ki je med drugim dejal: »Stalni razvoj in pospeševanje izumiteljstva ter ustvarjalnosti je naša strategija za naslednje razvojno obdobje, v interesu delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Strategija tehnološkega razvoja ni le vprašanje našega prostora na enotnem tržišču. Je tudi pot osvobodjenja dela, ki človeka osvobaja vseh tistih opravil, ki jih zmore stroj, spreminja razmerje med delavcem in delovnimi sredstvi v smislu rasti intelektualnih zahtev, omogoča delavcu obvladovati naravne sile in zadovoljevati materialne potrebe, je v službi obrambe socialističnih pridobitev, če bi bilo potrebno.

Govoriti danes o tehnično-tehnološkem napredku v naših razmerah socialističnega samoupravljanja pomeni govoriti o skorajšnjem začetku procesa, v katerem bo človek nesluteno

stopnjeval svojo produktivno moč, ko bo težko fizično delo stopnoma zamenjalo krmiljenje strojev.

Vse to ni in ne sme biti neka daljnja prihodnost. K razmišljanju o tem naš bodo vse bolj silili že močno obrabljeni stroji in naprave, pa tudi vse manjše možnosti za pridobivanje dohodka z zidanjem cen, ne glede na soodvisnost v reprodukciji, kar je žal danes še vedno prevladujoče, oziroma ekonomska potreba po pridobivanju dohodka z rastojo storilnosti in kakovosti dela.

V tem smislu torej zaostrovanje pogojev gospodarjenja ter uveljavljanje ekonomskih zakonitosti odpira smer razvoja v inovativno družbo. Mora pa to biti še odločneje podprto z delovanjem celotnega ekonomskega sistema, z ukrepi ekonomske politike in še zlasti s sistemom delitve po rezultatih dela.

Kako ljudi spodbuditi, da bodo inovacije res množično gibanje, je vprašanje, ki čimprej zahteva odgovor. Prav gotovo pa ne bodo motivirani, če njihov delež inovacij ne bo deležen ustrežnejšega gnotnega in moralnega priznanja, če se bodo v organizacijah združenega dela

do predlogov vedli podcenjevalno in birokratsko, če bodo inovatorji prisiljeni iskati zaščito svojih interesov prek sredstev javnega obveščanja in podobno.

V družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih organih in organih samoupravne zaščite bi morali vsak tak primer temeljito raziskati ter ugotoviti sile in nosilce, ki v konkretni organizaciji združenega dela vplivajo na njeno premajhno inovativnost, se čutijo ogroženi s strani inovatorjev in zato zavirajo inovacijski proces.

Ne glede na vse to pa je več kot očitno, da smo po večdesetletnem ekstenzivnem razvoju z vsemi posledicami, ki jih občutimo, prišli danes do tiste točke, ko kvantiteta zahteva in išče kvaliteto v smislu novega in revolucionarnega skoka proizvodnih sil dela. Uresničevanje te zgodovinske naloge pa zahteva, da iz proizvodnih odnosov odstranimo še tiste ostanke starega — etatičnega in anarholiberalističnega, ki preprečuje, da bi to bilo delo delavskega razreda samega, zlasti njegovega najbolj razgledanega in usposobljenega dela, dela, ki razpolaga z za to potrebnim znanjem in celovito znanstveno informacijo.

## Politične usmeritve še niso smotrne odločitve

Razprave o obravnavanju rezultatov gospodarjenja v letu 1984 v povezavi z izpolnjevanjem ciljev ekonomske politike v prvih letošnjih mesecih so se v tem tednu nadaljevale na seji predsedstva RK SZDL, na seji zbora združenega dela Skupščine SR Slovenije, prihodnji teden pa jih bo sklenil republiški svet ZSS. Treba je reči, da je bila razprava na predsedstvu RK SZDL nekaj posebnega predvsem zato, ker so člani predsedstva govorili posebej o tem, kako politične odločitve in tudi zakone spreminjati v dejansko življenje.

Tako smo na primer v republiki sprejeli vse potrebne ukrepe za družbeni nadzor nad cenami, pa se je inflacija vseeno povečala kot še nikoli. Cene so se dvignile precej bolj kot v drugih republikah in pokrajinah. Inflacija pa trenutno povzroča največje nezadovoljstvo med delavci, ker je povsem jasno, da s tako visoko inflacijo ne moremo več živeti. Imamo tudi tako imenovani protimonopolni zakon, pa vendar ga nihče ne uporablja, kolektivi, ki dvigujejo cene brez vsake ekonomske podlage pa lahko delijo sredstva, dohodek in tudi osebne dohodke. Nosilci družbenega nadzora nad cenami torej svojih nalog niso opravili.

Z resolucijo smo sklenili, da je poleg povečanja proizvodnje najbolj nujno povečanje izvoza na konvertibilno področje. Cilja ne dosegamo zato, ker se ne moremo zediniti o deviznem sistemu, pa ker nas moti še marsikaj, na primer prenizke spodbude za izvoz, ki postaja dohodkovno vedno manj zanimiv. Ne moremo pričakovati, da se bo izvoz samodejno povečal, ne da bi sprejeli ukrepe za to, pa vendar še naprej čakamo, ko bodo posledice, pa bomo le morali kaj ukreniti. Sedaj pa še vedno uporabljamo argumente, večinoma so politični ali celo socialni, da nam ne bi bilo treba realno obravnavati vseh ekonomskih dejavnikov, ki pospešujejo ali zavirajo izvoz.

Že večkrat smo se zmenili za odločne jšo razbremenitev gospodarstva, na primer tudi z drugačnim načinom zbiranja prispevkov za družbene dejavnosti. Še vedno pa se nam dogaja, da se po mehanizmi svobodne menjave dela, ki so docela enaki proračunskim, zbirajo sredstva, ne glede na to ali jih ob omejitvah skupne porabe sploh lahko porabimo. Tako je bilo tudi letos v študentskih skladih in še kje.

Se nikoli nismo imeli toliko listin, strokovnih podlag, samoupravnih sporazumov in političnih sklepov o delitvi po delu in rezultatih dela. Pa vendar je uravnilovka vedno večja in bo zlasti zaradi oportunitizma poslovnih in strokovnih ter vodstvenih delavcev, ki bi morali to spraviti v življenje. In najmanj delitve po delu je prav pri delavcih, ki ne delajo v neposredni proizvodnji. Ko pa si redki posamezniki le upajo predlagati kakšne konkretne oblike stimulacije, pa jih hitro ožigosajo za tehokrate, ki ne spoštujejo zakona o združenem delu. Povsod po svetu pa take sisteme seveda s pridom in odgovorno uporabljajo.

Lahko bi še naštevali, pa saj so že drugi ugotovili, da imamo največ zakonov, samoupravnih norm, političnih sklepov in tudi to, da je med besedami in življenjem kar krepka razlika. Bomo sedaj, ko se ne uresničujeta temeljni cilji, ki smo jih optimistično zapisali v planske listine, tudi zato, da bi ponovno odprli perspektivo za vse delovne ljudi, kaj ukrenili? Bomo sprejeli kratkoročne ukrepe, bomo pravočasno pripravili ekonomsko politiko za prihodnje leto, bomo šli v ozde in sise in konkretno preverili kakovost gospodarjenja. Kot kaže, danes ni drugega izhoda, ker že vrabci na stehi čivkajo, da novih sklepov in usmeritev (to smo tudi že večkrat povedali in zapisali) ne rabimo, da moramo konkretno spreminjati odnose in odpravljati zaplete in tako odpreti jutrišnjo perspektivo, ne le načelno vizijo.

Franček Kavčič

večjo proizvodnjo, kar pomeni indeks 104,8 glede na resolucijo. Samo v rudniku so presegli načrt za 32 odstotkov. Imajo pa nekaj delovnih organizacij, ki so bile na začetku tega leta dokaj neuspšne in kot pravijo, zaradi sezonskega načina dela in so jim namenili posebno pozornost. Predlagali so izvršnemu svetu občine, naj bi sestavil strokovno komisijo, ki bi obiskala vse ozde, ki ne izpolnjujejo planskih nalog. Prav tako so obravnavali tiste tozde, ki doslej še niso obravnavali varčevalnih programov ter od njih zahtevali, da jim v kratkem času poročajo, kaj so storili na tem področju.

### RIBNICA

Na občinskem sindikalnem svetu v Ribnici v teh dneh namenijo največjo pozornost evidentiranju kandidatov za delegatske volitve ter za volitve v osnovne organizacije, občinski sindikalni svet in njegove odbore in komisije.

Ugotavljajo, da so izvršni odbori osnovnih organizacij premalo seznanjeni s kandidacijskim postopkom in volitvami, da

premalo upoštevajo mlade delavce kot bodoče kandidate. Akciji za volitve so namenili poseben posvet predsednikov osnovnih organizacij, zato ne pričakujejo posebnih težav.

Zapletov pri gospodarjenju nimajo, vsaj po rezultatih zaključnih računov ne. Lani v občini niso imeli izgubarjev. Ko pa so ocenjevali akcijo zaključni računi, so ugotavljali, da se delavci premalo vključujejo v razprave, saj prevladuje mnenje, da se ocenjuje gospodarjenje le na vrhu in da je vsaka razprava ob zaključnem računu odveč. Ne razpravljajo niti o stvareh, o katerih bi morali, to je o kakovosti proizvodnje, organizaciji dela in disciplini.

V zadnjem času precej razpravljajo tudi o delavcih, zaposlenih pri zasebnih obrtnikih in o njihovi osnovni organizaciji, ki od dvesto delavcev v občini zajema le 30 do 40 odstotkov. Kot ugotavljajo, vidijo delavci sindikat le takrat, kadar so v težavah. Na občinski sindikat se obračajo mnogi, ki sploh niso člani sindikata.

Andrej Agnič



KLIČEMO

LJUBLJANA 555-933

Na zvezi je Maks Čebek predsednik občinskega sindikalnega sveta Ljubljana Šiška

Zadnjič smo v našem časniku pisali o uvedbi prisilne uprave Stavnbenikovem (koprška delovna organizacija) tozdu Gradbene operativa, ki ima sedež v Ljubljanski občini Šiška. V stavku z naslovom »V stilu karminalke« smo malce pokomentirali sejo predsedstva občinskega sindikalnega sveta v Šiški in tem ugotovili, da je škoda za politiko, ko se ukvarja s stvarmi, naravnost spadajo v pristojnost kakerega organa za notranje zadeve. Že smo mislili, da je s tem sanje o tej organizaciji sklenjeno, ko nas je pred dnevi presenetila vest, da so v tozdu Gradbene operativa prekinili delo.

— Tovariš Čebek, kakaj?  
»Vzrok vidim v izredno nizki osebnih dohodkih, ki jih delavci v tem tozdu prejemaajo že določeno časa.«

— Pa se ne da tu nič pomagati?

»Praktično ne. Tu je zakon, izgubam onemogoča izplačevanje večjih osebnih dohodkov. In kot vemo, je Gradbena operativa izgubar, kar pomeni, da pričakovati večje osebne dohodke šele, ko bo znan rezultat za prvo trimesečje in ko bo prva krita izguba za lansko leto. Če mi je znano, se prisilna uprava sicer trudi na vse kriplje, to pre malo časa je v tozdu, da bi lahko kaj več storila. Treba bo malo počakati.«

— Mislite, da delavci lahko čakajo?

»O, ne! Prav zato smo prejšnji teden tudi sklicali zbor delavcev, da bi zaposlenim pojasnili, kakšnih razmer so se znašili, koliko časa bodo še prejemali zajamčene osebne dohodke. Če je bilo videti, naj bi delavci razumeli okoliščine. Pa ni bilo tako, kar lahko sklepamo po tem, da samo štiri dni zatem prekinili delo.«

— In kaj so zahtevali?

»Večje osebne dohodke in odgovornost za krivce, ki so jih pripeljali tako daleč. Hočem reči, na rob eksistenčnega minimuma.«

— Kaj ste jim obljubili?

»Nič, kar se ne bi domeni, na omenjenem zboru delavcev. Le za odgovornost smo jim rekli, da bo ugotovljena.«

— Pa bo, če imate pred očmi lahko pridjali?

»Mislim, da bi, ne glede na okoliščine, v tem primeru odgovornost morala biti ugotovljena.«

— In kdo je kriv, po vašem mnenju?

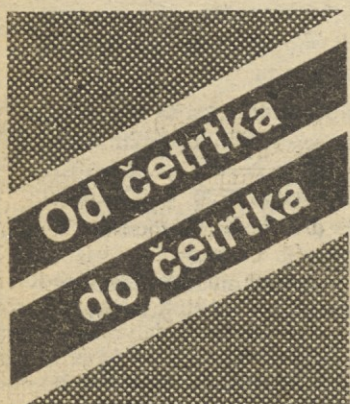
»Vdstvo tozda in delovne organizacije!«

— Kaj pa sindikat? Vi nimate občutka krivde? Saj se je vendar vse, kar danes tepe delavce, dogajalo pred vašimi očmi...

»Kadar pride do takšnih dogodkov in tako daleč, nimaš čisto vesti, četudi si vse naredil, kar je v tvoji moči. In lahko rečem, da smo precej naredili. Žal smo bili nemočni, ker so tako kot pred delavci tudi pred nami skrivali podatke.«

— Kje vidite rešitev?

»V sanaciji. Če ta ne bo uspešna, bomo predlagali likvidacijo.«



**KRANJ**

Na seji občinskega sveta ZSS Kranj so največ govorili o lanskem gospodarjenju delovnih organizacij v občini, ocenili so akcije zaključnih računov in gospodarjenje v dveh oziroma treh mesecih letošnjega leta. Za gospodarjenje so ugotovili, da lani ni bilo najboljše, predvsem za-

radi pomanjkanja reprodukcijskih materialov. Za akcijo ZR pa so menili, da je bila dobra, saj so bila poročila skrbno in razumljivo pripravljena in so vsebovala tudi ocene likvidnostnega položaja. Razprava na zborih delavcev je bila slaba ali je pa sploh ni bilo, zato pa je bila neprimerno boljša po sindikalnih skupinah.

Ko so ocenjevali gospodarjenje v prvih treh mesecih letos, so ugotovili, da se je fizični obseg dela povečal kar za 15,6 odstotka v primerjavi s prvimi tremi meseci lanskega leta. Kot so ocenili, je to zaradi zagona Telematike in povečanega uvoza reprodukcijskega materiala. Ugotovili so tudi, da je resolucija 1985 premalo ofenzivna, saj načrtuje le dvoodstotno rast fizičnega obsega proizvodnje. Rezultati prvih treh mesecev pa kažejo, da bi bil ta odstotek realno lahko znatno višji.

Razpravljali so tudi o podlagah za delovanje ZSS pri uveljavljanju družbenega nadzora

nad cenami ter podvomili o velikih možnostih osnovnih organizacij pri vplivu na cene izdelkov. Dogovorili so se, da bodo ponovno opozorili osnovne organizacije na vsebino »Sindikalnega poročevalca«, čeprav so o tem govorili že prej. Po razpravi na svetu so menili, naj pri dviganju cen sindikat zahteva podrobno kalkulacijo in oceno, kako bodo podražitve vplivale na odnos porabnikov oziroma članov reprodukcijske verige.

**ZAGORJE**

Na seji občinskega sindikalnega sveta so ocenjevali poročilo o politiki družbenega in gospodarskega razvoja občine v letu 1984 z vidika izpolnjevanja načrta dolgoročne stabilizacije. Pri tem so ugotovili, da so bili lanski gospodarski rezultati relativno boljši od tistih v letu 1983. Ker pa so ocenjevali gospodarjenje v prvih dveh mesecih letošnjega leta, so ugotovili za 6 odstotkov

## 7 DNI V SINDIKATIH

Ob prekinitvi dela v Dekorativni

# 1200 dinarjev je lahko malo ali veliko

»Naši delavci so upravičeno lahko prizadeti. Koliko je bilo doslej že prekinitvev dela, pa o njih ni bila napisana niti vrstica, pri nas pa ste se novinari spravi- li nad takole reč, ki smo jo uspešno in hitro rešili,« je rekel Peter Koleša, generalni direktor Dekorativne v Ljubljani ob prošnji novinarja za izjavo.

Dejstva: Dekorativna je lani štela med tistih deset ljubljanskih delovnih organizacij, ki so najbolj povečale izvoz. V tej tovarni imajo izredno dobro urejeno obveščanje delavcev, saj ni dneva, da se ne bi kaj dogajalo, o čemer so delavci sproti obveš-

čeni. Tudi pravilnik o nagrajevanju po delu so lani spremenili in uvedli vrsto spodbujevalnih načinov nagrajevanja pridnih delavcev. Ne zato, ker bi bilo treba delavce Dekorativne zbu- jati iz lenobnosti, ampak prav nasprotno: da bi dali več mož- nosti tistim, ki brez posebnega prigovarjanja delajo tudi takrat, ko bi jim pripadal prost dan.

Toliko bolj nenavadna je bila vest, da je 25 delavk prekinilo delo, prav zaradi nagrajevanja, zaradi 1200 dinarjev, ki bi jim po njihovem mnenju pripadali, čeprav so predvideni za delavce, ki delajo v težjih delovnih ra-

zmerah, na primer, v hrupu. Se- stanek z nezadovoljnimi delav- kami je pustil grenak okus na več področjih: v občinskem sin- dikatu, kjer niso prepričani, da je tišina, s katero so delavke sprejele sklepe s sestanka, po- menila tudi strinjanje s sklepi; med delavci Dekorativne, ki jih prekinitvev dela nekaterih sode- lavk postavlja pred javnostjo v čudno luč, pri vodilnih Dekorati- vne, ki si prekinitvev razlagajo s poenostavljenim odgovorom, da so delavke zapeljali malošte- vilni kolovodje...

Navada je — na žalost še vedno — da pomeni prekinitvev

dela nekakšno črno piko za de- lovno organizacijo, čeprav smo si že davno povedali, da smo družba v razvoju, ki ne more naprej brez sporov in razčišče- vanja mnenj, pa čeprav se ta mnenja razčiščujejo naknadno.

Navada je tudi, da se za prekini- tev dela poišče namesto vzroka — krivce, torej ljudi. Ti ljudje, delavci, so običajno proglašeni za kolovodje in po pravilu je v svoji delovni organizaciji ne odnesejo dobro, čeprav je vmes še razčiščevanje mnenj. Tokrat je Dekorativna pretrgala z obi- čajnostjo. Delavkam, ki so vo- dile prekinitvev dela, se ne bo nič

zgodilo. Rezultat? Delavke de- lajo dalje, z večjo vnemo, s sklonjenimi glavami pa tisti, ki vedo, da so napačno ravnali.

Torej, kje je pravi vzrok? Je res le pomanjkanje povratne in- formacije o razpoloženju delav- cev ob sprejemanju novega pra- vilnika o nagrajevanju? Ta velja za enega najboljših med ljub- ljanskimi delavci, pa vendar ne- kateri niso bili z njim zadovoljni. Odgovor bo treba iskati drugje: 1200 dinarjev je malo ob dejstvu, da so tudi osebni dohodki v tem mesecu šli v De- korativni precej nad ljubljansko povprečje. Toda, 1200 dinarjev

je lahko tudi veliko, če pogle- damo strukturo (nekvalificira- nih) delavk, ki so se za te dinarje pripravljene upreti celotnemu — marljivemu, kot so tudi same — kolektivu. 1200 dinarjev pomeni v osebnih dohodkih ob padcu standarda in visoki stop- nji inflacije veliko. Ti dinarji pomenijo že tisto stanje delav- cev, ko morajo paziti na vsak kos kruha in na vsak kozarec mleka, na vsako žlico masti. V takih življenjskih razmerah se bo moral sindikat vprašati tudi o ogroženosti delavca in ne več samo o neurejenosti pravilnikov znotraj delovne organizacije.

Lada Zei

Zaposlovanje v letošnjem letu

# Po napovedih večja rast

Kot napovedujejo letni načrti po slovenskih občinah, je letos pričakovati višjo rast zaposlova- nja kot lani: združeno delo je namreč napovedalo, da bo v letu 1985 zaposlilo kar za 9,6 od- stotka več delavcev kot lani. Tako naj bi letos zaposlili 45.165 novih delavcev, od tega 35.263 za nedoločen čas, 9.902 pa za do- ločen čas.

Načrti zaposlovanja so plod usklajevanja med resolucijskimi opredelitvami, napovedmi ob- občinskih skupnosti za zaposlovanje in kajpak združenega dela. Toda letos ti načrti izraziteje odsto- pajo od resolucijskih opredeli- tev. Organizacije združenega dela so v letošnjih načrtih pred- videle 3,1-odstotno rast zaposlo- vanja, občinske resolucije 1,4- odstotno, republiška resolucija pa le enoodstotno rast.

Tudi če se bodo — kot napo- vedujejo pri republiški skupnosti za zaposlovanje — te napovedi uresničile le 70-odstotno, bi to še zmerom pomenilo dobrih 32.000 na novo zaposlenih delavcev. Zato letos tudi ne bi smelo biti ovir pri zaposlovanju mladih. Lani je bila stopnja zaposleno- sti kakih 1,4 odstotka, kar po- meni, da se je absolutna zaposle- nost povečala za približno 11.000 delavcev, medtem ko se je predlani povečala za 8.000, v letu 1982 pa le za 700 ljudi. Ob koncu lanskega leta je bilo v naši republiki 15.394 nezaposlenih, kar je nekoliko manj kot leto prej, ko jih je bilo 16.858.

### Premalo usklajene napovedi

Pri republiški zvezi skupnosti za zaposlovanje ugotavljajo, da ozdi pri načrtovanju novih zapo- slitev še vedno premalo upošte- vajo rezultate načrtov iz prete- klega leta, pa tudi objektivne možnosti, ki izhajajo iz ciljev družbenoekonomskega razvoja občine in širše regije v tekočem letu. Prav tako premalo upošte- vajo priliv mladih iz šol in s tem dejanske kadrovske možnosti na posameznih področjih oziroma za posamične sektorje gospodar- stva.

Razveseljiv pa je podatek, da namerava združeno delo letos zaposliti kar 71,7 odstotka stro- kovno usposobljenih delavcev —

to je celo več kot lani, ko jih je nameravalo 66,9 odstotka. De- jansko pa so jih v preteklem letu zaposlili le 55 odstotkov. Nač- rtovani odstotek je v industriji 68,5 (realizacija 44), v gospodar- stvu 69,8 (realizacija 53), v ne- gospodarstvu pa 83,7 (realizacija 76 odst.).

Za letos so ozdi napovedali, da bodo potrebovali 13.765 pri- pravnikov, kar je za dobro petino več kot v lanskem letu. Največje bo povpraševanje po III. in IV. težavnostni stopnji — teh bodo potrebovali 6.553 (ali 47,6 od- stotka vseh). Sledi V. stopnja srednje šole — teh bodo potrebovali 3.768 (ali 27,4 odstotka), za njo VII. in VIII. stopnja s 1.576 (11,4 odst.), pa VI. stop- nja s 1045 (ali 7,6 odst.) in napo- sled I. in II. stopnja z 823 (6 odst.). Letos bo zapustilo šolske klopi skupno 27.200 mladih. Upoštevati pa je treba, da bodo nekateri med njimi še nadaljevali študij, nekaj diplomantov pa bo šlo na služenje vojaškega roka.

### Zapostavljeni pripravniki

Predvideni obseg vključevanja pripravnikov je letos ugodnejši v gospodarstvu kot pa v negospo- darstvu (89 odstotkov proti 11). Ozdi so napovedali, da bodo letos zaposlili 37 odstotkov pri- pravnikov le za določen čas (lani 37,6 odstotka). Največ priprav- nikov, to je nad 60 odstotkov, bodo za določen čas sprejeli v kmetijstvu, trgovini, zdravstvu in socialnem varstvu pa v DPO, SIS in DPS.

Pri tem se pojavljajo številne nepravilnosti. Rado se dogaja, da ozdi zaposlujejo za določen čas kandidate, ki niso izpolnili objavljenih pogojev, hkrati pa večkrat zavrnejo mladega stro- kovnjaka, ki je sicer izpolnjeval tudi vse pogoje za zaposlitev za nedoločen čas. To je še zlasti pereč problem v Ljubljani, kjer je več kot polovica lani zaposle- nih pripravnikov dobila delo za določen čas. Tako ponekod na- domeščajo primanjkljaj delav- cev, hkrati pa ne sprejemajo no- benih obveznosti do mladih po opravljeni pripravniški dobi.

Veliko je pripomb na rovaš usmerjenega izobraževanja, češ da prihajajo mladi v delovne or-

ganizacije brez pravega praktič- nega znanja, medtem ko drugi menijo, da je pripravništvo pri nas opredeljeno kot sestavni del izobraževalnega procesa. Ravno II., III. in IV. stopnja usmerje- nega izobraževanja pomenijo temeljit preobrat v novem izo- braževalnem sistemu. Doslej so namreč učenci pridobivali praktič- ne sposobnosti in znanja v času izobraževanja, z novim sis- temom pa so učenci pridobili teoretična, le delno pa tudi praktična znanja; za konkretno delo pa naj bi jih usposobili v združo- nem delu.

Ker se vprašanje praktične usposobljenosti pripravnikov kot tudi financiranja pripravniš- tva čedalje bolj zaostrojuje, bi ga morali čimprej urediti na ravni republike. Krivično ali celo kruto je namreč, da morajo mladi ro- dovi pripravnikov nositi na svoj- jih plečih vsa nesoglasja med združenim delom in izobraževal- nim procesom.

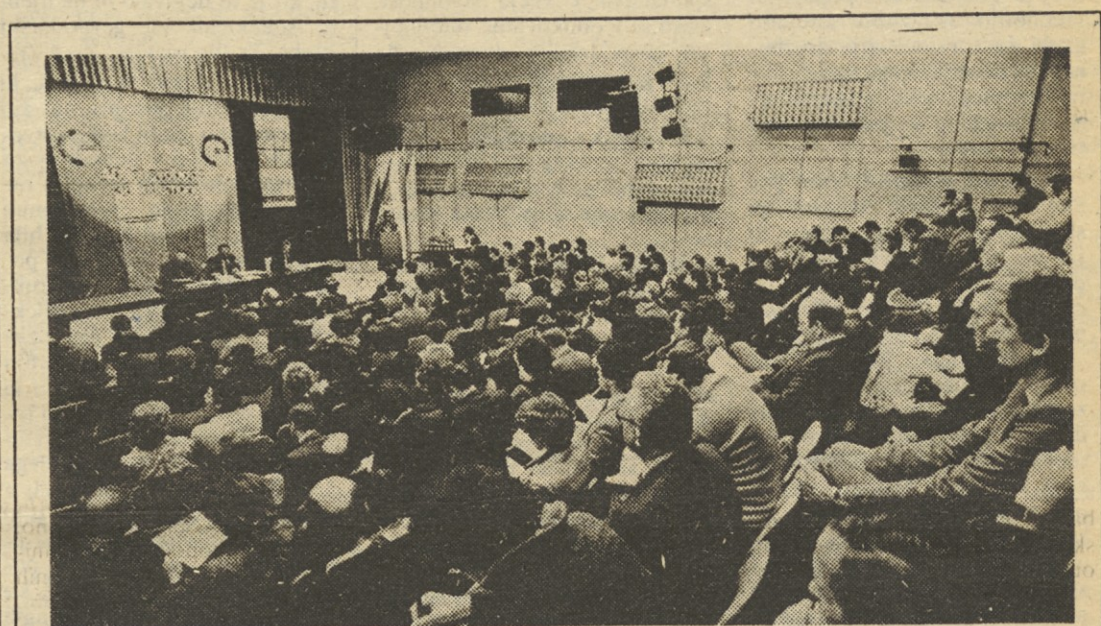
### Presežki delavcev

Za letos so ozdi napovedali, da bo med zaposlenimi delavci le 1.191 presežka, kar je celo za 7 odstotkov manj kot po lanskih napovedih. Na temelju teh napo- vedij je moč ugotoviti, da ne predvidevajo tolikšnih tehnolo- škkih in ekonomskih presežkov, kot bi bilo pričakovati glede na potrebe po hitrejšem preusmer- janju gospodarstva in zaposle- nih.

Po resoluciji naj bi se storil- nost v gospodarstvu povečala za 1,5 odstotka. Načrtovano rast zaposlovanja bo moč doseči le, če bo dosežena tudi večja učin- kovitost gospodarjenja. Lani se je ob 1,5-odstotnem novem za- poslovanju povečal obseg indu- strijske proizvodnje za 2,1 od- stotka, družbeni proizvod pa za 2 odstotka. To pomeni, da gre še vedno za ekstenzivno, ne pa za produktivno zaposlovanje.

Upadanje oziroma zastajanje rasti storilnosti že dalj časa opo- zarjata na resno vprašanje pri- krite nezaposlenosti zaposlenih. Le s produktivnim zaposlova- njem že zaposlenih — da bi le- ti povečali proizvodnjo in dohodek — je smotrno pridobivati nova delovna mesta.

Marija Frančeškin



Delavci Sozda Emona so minuli teden v Cankarjevem domu v Ljubljani na delovni in slovesni seji delavskega sveta sprejeli poročilo o poslovanju v preteklem letu in predlog načrta za leto 1985. Izvolili so tudi nov delavski svet in odbor samoupravne delavske kontrole. Na slavnostnem delu seje pa so ob 38-letnici Emone podelili trem kolektivom (Emona iz Čuprije, Merkur iz Ptuj, Centromerkur iz Ljubljane) ter štirim posameznikom (Vladu Boldirogu iz KK Ptuj, Francu Dolinarju iz Emona Inženiring, Nadji Novak iz interne banke in dr. Antonu Franoviču iz Ča- teških toplic) letošnje Nebčeve nagrade. Podelili so tudi 42 jubilejnih in 50 zlatih plaket.

Andrej Agnič

## LISTAMO PO GLASILIH OZDOV

### Za nekatere v Krki je 364 dinarjev na leto za obveščanje de- lavca preveč



GLASILO DELOVNIH LJUDI KRKE, TOVARNE ZDRAVIL, N. SOL. O. NOVO MESTO

V sestavku Pojasnilo uredniš- tvo glasila Krka za uvod sporoča: »Na zadnjih zborih delavcev so delavci službe za investicije (podčrtal D. R.!) predlagali, da zmanjšamo naklado biltena in časopisa.« Potem pa dodaja, da bilten tiskajo v nakladi 15000 izvodov, tako da pride na dva do tri delavce po en izvod. Pri tem je cena biltena na dveh straneh letos 3 dinarje, kar je za polovico manj, kot stane ena fotokopija. Zato menijo v uredništvu, da je ta strošek za obveščanje delav- cev minimalen in upravičen.

V nadaljevanju uredništvo skoraj opravičuje — najbrž de- lavcem službe za investicije, po- jasnjuje, da naklade časopisa Krka kljub več delavcem že leto niso povečali. Natisnejo ga 3.700 izvodov in ga 600 izvodov pošil- ljajo svojim upokojenim sode-

lavcem, štipendistom, poslovnim partnerjem. Če bi zmanjšali nak- lado, bi s tem prihranili le papir, katerega delež pa je v ceni samo 17%, ker so vsi drugi stroški stalni in nespremenljivi glede na naklado. Potem pa dodajajo: »Lani nas je stal izvod časopisa 24 dinarjev ali 288 dinarjev na delavca za vse leto. Če upošte- vamo še stroške biltena, smo za obveščanje vsakega delavca v Krki namenili 364 dinarjev.«

In komu se zdi preveč name- niti za obveščanje sodelavca v vsem letu 364 dinarjev? Delav- cem službe za investicije! Tistim, ki morajo predvsem zbirati po- datke in iz njih oblikovati infor- macije o možnih in nujnih raz- vojnih naložbah svetovno znane tovarne zdravil Krka. Tistim, ki najbrž sami že dosti vedo, ki so sami dovolj obveščeni, saj sicer

ne bi mogli biti delavci v službi za investicije! In ker so sami dobro informirani, se jim zdi porabiti vsak delovni dan za sodelavca v drugih organizacijskih enotah 1,44 dinarja preveč? Kot da so pozabili, da so tam predvsem zato, da bi zbirali in predlagali in- formacije o nadaljnjem razvija- nju Krke zaradi svojih nekaj tisoč sodelavcev. To toliko bolj, ker nameravajo v Krki po pred- logu načrta za leto 1985 nameniti za naložbe kar 503.167.000 di- narjev! Več kot 50 starih mili- jard, za katerih namembno in gos- podarno porabo nosi odgovor- nost ves Krkin kolektiv, ne le de- lavci v službi za investicije...!

Pričakujemo, da bo v aprilski Krki na »spodbuden« predlog delavcev službe za investicije ustrezno reagiral tudi kdo iz Kr- kinega kolektiva!

D. R.

# KAKO GOSPODARIMO



Gost v uredništvu: Martin Mlinar, predsednik zbora združenega dela Skupščine SRS

## Gospodarski zasuk je potreben

Spomladanska zasedanja republiške delegatske skupščine so navadno najbolj zanimiva, kajti skoraj zmeraj zmanjkuje časa za pravočasno pripravo vseh potrebnih in predvsem ustreznih listin, po katerih se mora odvijati naše gospodarsko življenje. Prav v delegatski skupščini pa včasih bolj drugič manj »posrečeno« krojijo gospodarske pogoje in vrednotijo ustreznost sprejetih glede na sprejete cilje družbenega in ekonomskega razvoja ter razčlenjujejo tekoča gospodarska gibanja in kajpak ustrežno tudi reagirajo.

**Delavska enotnost:** Pred počitnicami je pred delegatskimi skupščinami še precej stvari, ki jih bo treba opraviti. Program dela in točke, ki ste jih uvrstili na dnevne rede, so zelo zahtevni, problematika pa zavozlana...

**Martin Mlinar:** Program dela za zbor združenega dela in tudi za druge zbornice smo sprejeli, vendar pa do pred kratkim nismo natančno vedeli, s kakšno dinamiko bodo prihajali v delegatske klopi osnutki in predlogi zakonov, ki so sestavni del dograjevanja gospodarskega sistema. Najprej smo mislili, da bomo sredi aprila namenili zasedanje le spletu vprašanj kmetijstva, vendar nas razmere naravnost silijo, da razširimo dnevni red in spregovorimo predvsem o tekočih gospodarskih gibanjih in hkrati s tem, vsaj po predhodnih podatkih, o izgubah.

Družbenopolitične razmere so takšne, da bomo morali junija in že maja razpravljati o zelo aktualnih stvareh. Mislim na osnutek zakona o deviznem poslovanju, o zakonu o blagovnem prometu s tujino, prav tako pa bomo kmalu dobili v skupščino tudi osnutek dolgoročnega načrta razvoja Jugoslavije, ki ga bomo obravnavali hkrati s slovenskim. Tu je tudi osnutek zakona o kreditnem in bančnem poslovanju, ki ga že precej časa pripravljajo in junija moramo opraviti tudi razpravo o pospeševanju razvoja manj razvitih republik in SAP Kosovo.

Našel sem le nekaj najpomembnejših vprašanj, o katerih bo tekla beseda v delegatski skupščini. Prav imate. To so zapletene in zahtevne teme, vendar jim bomo lahko kos, če bomo v vseh republikah in pokrajinah znali ustvariti ustrežno politično razpoloženje in skupno poiskati takšne rešitve, ki bodo vodile gospodarstvo v večjo stabilnost, zlasti še v oblikovanje stabilnejših gospodarskih pogojev, da bodo gospodarski osebki z njimi računali na daljši čas.

**Delavska enotnost:** Nekaj vprašanj je, ki že zdaj preveč burijo duhove, čeprav so šele v prvem krogu skupščinske obravnave.

**Martin Mlinar:** Verjetno mislite predvsem na tečajne razlike, nepokrite kajpak, o katerih je res veliko govora. Prvo razpravo smo že opravili v začetku aprila, zdaj pa teče usklajevanje. Naša delegacija ima v zboru republik in pokrajin omejeno pooblastilo v tem smislu, da po uskladitvi obvesti vse zbornice skupščine, kako daleč je stvar in kje so še razlike pri odpravljanju negativnih in nepokritih tečajnih razlik. Mislim, da bomo lahko v Skupščini Jugoslavije sprejeli ustrežno rešitev že konec maja. Gre pa kajpak za gospodarsko in politično zapleteno stvar, ki se je moramo lotiti z vsjo pozornostjo in odgovornostjo.

**Delavska enotnost:** Tudi mi tako mislimo. Toda ne bi bilo dobro, če bi šli kar mimo te teme, ki že dolgo pesti naše gospodarstvo. Kdo naj bi poravnal negativne tečajne razlike in iz katerih virov?

**Martin Mlinar:** Aprila smo dobili v skupščino pregled tečajnih razlik za konvertirana blagovna in denarna posojila. Podatki so zajeti za republike in pokrajine in seveda tudi za organizacije združenega dela. Seznan je popoln in daje dokaj natančen vpogled, v kaj so se vlagali teži milijoni dolarjev tujih posojil.

Seveda pa ni moč kar enostavno reči, naj vsi, ki so najemali

posojila, pokrijejo tudi svoj delež negativnih tečajnih razlik. Te imajo dve plati. Nekdo je pridobil ob konvertiranju tujih posojil prek narodne banke in poslovnih bank, drugi pa izgubljal. Natančen seznam teh organizacij pa praktično ni povsem mogoče, kajti sredstva so bila konvertirana prek bank na devizno tržišče, ko je to delovalo in na njem so sodelovali vsi gospodarski osebki iz Jugoslavije. Že v preteklosti bi moral vsak ozd, ki je najemal tuja posojila, naložiti ta denar tako, da bi lahko ustvaril tudi »razliko v dohodku« za pokritje negativnih tečajnih razlik, sorazmeren sposojenim sredstvom. Povsod pa to ni bilo mogoče, saj smo, denimo na področju gospodarske infrastrukture, zadrževali nižje cene (elektrika) in zato politika cen električne energije ni sledila tečaju dinarja. Elektrogosudarstvo je imelo težave že pri enostavni reprodukciji in niso mogli »zbrati« dovolj dohodka in rezervnega dohodka, s katerim bi kupili v banki dražji dolar ali drugo tujo valuto za odplačilo tujega posojila. Nastajajo potemtakem pomembne razlike in primeri, ko zaradi cenovne politike in drugih razlogov tečajnih razlik ni bilo moč sproti pokrivati. Za prihodnje obdobje je to urejeno. Imamo pa tudi primere, ko bi jih lahko pokrili, pa niso, in tudi takšne ozde, ki so si ustvarili takšno rezervno v dohodku.

Zdaj je treba ta vozec presekat in del teh negativnih tečajnih razlik pokriti tudi solidarnostno. Gre za neugotovljive nosilce posojil oziroma takšne ozde, ki so posojila dali bankam, za dinarsko protivrednost kajpak. Ta so bila odkupljena na deviznem trgu, zdaj pa, ko jih je treba vračati po višji ceni, moramo razliko nadoknaditi tudi solidarnostno.

V celotnem obsegu negativnih tečajnih razlik za zadnja tri leta bi solidarnostno prikrivali le 30 do 35 odstotkov teh razlik, drugo pa rešujejo znane organizacije združenega dela. Tako je naravnano tudi osnutek zveznega za-

kona za pokrivanje negativnih tečajnih razlik. V naši skupščini je bilo največ kritike na račun tega zakona, ker ni bilo vseh podatkov o tečajnih razlikah pri narodni banki. Zdaj v glavnem so. Menili smo tudi, da ne more narodna banka opravljati tehnične pokrivanja tečajnih razlik pri ozdih, temveč bi morali za to postaviti posebne ustanove, ki bi bile pod samoupravno kontrolo združenega dela, in končno smo menili, da je treba najti takšne virov za pokrivanje tečajnih razlik, ki bodo najmanj »pritisnili« na stroške poslovanja in inflacije. Rešitev je več in ena izmed njih je tudi, da bi poiskali vir za pokrivanje od obresti, ki gredo ozdom iz primarne emisije za selektivne namene. Samo pri slovenski narodni banki je bilo lani teh sredstev 270 milijard dinarjev, kar je le petina vseh sredstev, ki se tako zberejo v NB Slovenije, o njihovi porabi pa odloča skupščina SRS. Mislim pa, da bomo kaj kmalu uskladili te rešitve in zakon spredeli za letoš. Tako bomo videli, kaj je morebiti treba spremeniti.

**Delavska enotnost:** Še ta teden bo v skupščini tekla razprava tudi o sprotnih gospodarskih gibanjih. Z njimi nismo zadovoljni, pravih vzrokov zanje pa še tudi nismo našli. Če ne poznaš diagnoze, je zdravljenje nemogoče!?

**Martin Mlinar:** V nasprotju s pričakovani gospodarska gibanja v prvih treh mesecih odstopajo od predvidevanj. Zastaja izvoz, imamo sorazmerno nizko gospodarsko rast in visoko inflacijo. K temu pa lahko prištejemo še precejšnje povečanje zalog končnih izdelkov. Za izvoz pravijo analitiki, da je takšen zato, ker so ozdi izgubili dohodkovno motiviranost, drugi spet, da je tuji trg bolj previden pri nakupih, in spet tretji, da je nazadovanje izvoza posledica čakanja na novi devizni zakon. Verjetno so vsi trije vzroki krivi za takšno stanje, najmanj pa bi lahko obtoževali ozde, da špekulirajo, kajti izvoz je manjši tudi v tistih dejavnostih, ki že desetletja sodelujejo s tujimi podjetji in imajo dolgoročne pogodbe. Takšen je na primer Slovenijales. Napovedi pa kažejo, da se bo konjunktura na tujih trgih odprla in da bo zatogel mogoče v nekaterih dejavnostih nadoknaditi zamujeno. To bo že držalo, vendar pa dvomim, da bo to moč pri tistih ozdih, na katere smo v naši republiki računali, da bodo letos uspešni izvozniki, vendar se doslej niso ravno izkazali, kajti nemogoče je na hitro vskočiti in doseči velike izvozne dosežke.

Sorazmerno nizka industrijska rast pa je, po moje posledica izvoznih težav ozdov in resne re-

sesije povpraševanja na domačem trgu. Nekateri smo že pred dvema letoma opozarjali, da se bodo težave zaradi zmanjševanja domačega povpraševanja in da industrija ne bo imela kam z blagom. Preprost odgovor je takrat bil, naj gre v izvoz, vendar to ne gre tako hitro, kot bi radi, čeprav bi se dalo še precej storiti na tem področju. Tudi tečaj dinarja je pomemben bin, na tem, ustrezne sredstva... Mi pa smo na začetku leta imeli kar dolgo časa sorazmerno trden tečaj in šele v zadnjem obdobju se spet hitreje prilagaja razmeram na notranjem tržišču.

**Delavska enotnost:** Tudi inflacije nismo zajezili. Prav tajfunske se vede!

**Martin Mlinar:** To je verjetno še najtežji vozec našega gospodarskega in družbenega vsakdanjika. Računali smo, da ko bo trg začel delovati, bo pritisnil na proizvodnjo, ponudba bo presešla povpraševanje in cene se bodo postopno ustalile. Dosegli smo rezultate v razbremenjevanju gospodarstva, v družbenem produktu so zmanjšali delež porabe, povečala pa so se sredstva za razširitev materialne osnove dela. Vse to, predvsem pa razbremenjevanje gospodarstva v globalu, je bilo ugodno, dohodek pa so v gospodarstvu močno obremenile obresti. In vendarle ob takem delovanju trga, njegovi zasičenosti (poglejte le kmetijstvo in nekatere druge panoge) z izdelki, kljub spremembi sestave povpraševanja, pričakovanih premikov na področju cen ni. Pred kratkim je eden izmed ekonomskih inštitutov ugotovil, da je od 32 ozdov kar 16 povečalo cene za več kot 100 odstotkov, kot pa so jim povečali stroške ob vhodu zaradi spremembe tečaja dinarja in obresti. Teško je razumeti poslovno filozofijo v takšnih ozdih, ne glede na to, kdo odloča o cenah, kjer bi radi vračunali v cene tisto, kar so v preteklosti izgubili in kar bi radi v prihodnosti dobili. Toda to objektivno vodi v polnjenje skladišč in v nastajanje novih izgub. Teh pa ne bomo več socializirali, ker jih nimamo od kod.

**Delavska enotnost:** Prav o izgubah pa je v zadnjih letih kar precej govora tudi v zboru združenega dela, ki ga vodite. Zdi pa se, da se jih tudi v naši republiki vendarle prepočasno otresamo!

**Martin Mlinar:** Lani so bile za okrog 35 odstotkov manjše kot predlani in prav takšen odstotek manj je nepokritih izgub. Pri tem pa moramo vedeti, da lansko leto ni bilo prav nič rožnato za gospodarstvo, vendar se na prvi pogled zdi, da so ozdi »znali« prenesti udarec obresti in notranje slabosti na porabnika. To pa je kratkovidna politika. No, podatki so

kljub vsemu dobri in dodati moramo, da so se sredstva skupne rezerv precej povečala, to je realno za 15 odstotkov, kar je velik pomen pri zagotavljanju likvidnosti ozdov in realnih virov za pokrivanje izgub. Mislim, je tudi novi zakon o skupnih rezervah prispeval k temu, da pletejo nove niti med organizacijami združenega dela pri odpravljanju izgub. Ko sem razčlenjeval lanske sklepe skupščine o izgubah, moram reči, da ni sklepov, ki ga ne bi tudi uresničili. V občinski meri so bili povezani izboljšanjem razmer v Gorenjski glede proizvodnega koncepta nima več težav, tudi Nafta Lendava nima izgube v tekočem poslovanju, rešitev se je našla tudi za Sladkorno tovarno Ormož. Tem smo na lanskem zasedanju skupščine največ govorili. Drugačen primer je seveda IMV in vse nas svojevrstno presenečena izguba v Telematici, ki smo imeli za nekakšnega paradnega konja slovenskega gospodarstva napredka in sodobnosti. Očitno je, da so se v tej delovni organizaciji srečali z razvojnimi težavami, ki pa jih bodo morali rešiti v sistemu Iskra, za kar je bržkone tudi sposoben.

**Delavska enotnost:** Kaj potek pričakujete od razprave o izgubah in tekočih gospodarskih gibanjih?

**Martin Mlinar:** Temeljito razčlenitev teh gibanj in izgubarje pa ne tehnološko-tehnično, odgovorno razpravo o vsakega gospodarskem kazalecu. Gospodarska gibanja se sicer v zadnjem času popravljajo, so pa še dale od resolucijskih zahtev in mirno mimo tega kajpak tudi skupščina ne more. Pričakujem seveda tvorno sodelovanje delegatov kritično preučitev vseh vprašanj, ki so v dnevnem redu, saj so stvari zapletene in zahtevajo strokovno in politično zavzetost pri sprejemanju ustreznih usmeritev.

Marjan Horvat

**ZLATE MREŽE TRANS NACIONALNIH PODJETIJ**

NOVO

Delavska enotnost

Kako ujeti korak v tehnološkem razvoju z razvitimi (10)

## Mikrobi varuhi okolja

(Piše: Boris Rugelj)

V zadnjih letih znanstveniki odkrivajo vse več bakterij, ki jih lahko koristno uporabimo — in to tiste, za katere nihče ne bi pomislil, da lahko povzročajo kaj drugega kot škodo. Bakterije že izdelujejo nove izdelke, izlužujejo kovine iz rudnin, se hranijo z nekaterimi odpadki, za katere smo donedavna menili, da so neuničljivi... Kaj šele bo, ko bodo takim bakterijam z genetskim inženiringom izboljšali korisne lastnosti ali pa, ko bo znan-

stvenikom uspelo narediti povsem nove vrste mikroorganizmov!

Pomembno področje delovanja mikroorganizmov je varovanje okolja. Sposobnost bakterij, da se hranijo z odpadki in jih predelujejo v neškodljive ostankе, v glavnem v metan, ogljikov dioksid in vodo, so že dolgo znane in široko uporabljene v čistilnih napravah. Toda tudi tu se odkritja vrstijo drugo za drugim.

pri tem pa imajo pomembno besedo tudi naši strokovnjaki, doma in nekateri, zaposleni pri vodečih evropskih proizvajalcih čistilnih naprav.

»Novi postopki za čiščenje odplak potekajo brez kisika,« pravi Franc Nekrep z Biotehniške fakultete v Ljubljani. »Dosedanji postopki s pomočjo kisika (aerobni) so ob sodelovanju bakterij razkrajali odpadne snovi v ogljikov dioksid in vodo, pri tem pa porabili veliko energije — za pravzaprav nekoristen produkt. Brez kisika bakterije (seveda druge vrste) razkrajajo ostanke v metan in vodo. Bakterije porabijo organske odpadke kot energetske vir za svojo rast, metan pa se lahko izkorišča v energetske potrebe. Od anaerobnih postopkov čiščenja si veliko obetajo v živilski industriji, žal pa ta dejavnost ne ustvarja dovolj dohodka, da bi plačala sorazmerno drage raziskave in razvoj tehnologije.

Domača industrija (ne živilska, ampak ostala) ni rešila de-

narnega vprašanja čiščenja odpadnih voda, da le-te ne bi vsebovale toliko težkih kovin, kot jih. V naših čistilnih napravah se težke kovine sicer do 60 odstotkov absorbirajo v biomaso in ne odtekaajo v naravo. Toda v tujini tega problema praktično ne poznajo, kajti industrijske odplake so že v tovarnah očiščene težkih kovin, tako da do čistilnih naprav sploh ne pridejo.

»Pri nas smo pri čiščenju okolja še precej zadaj,« pravi Franc Nekrep. »Zdaj se zavedamo predvsem problema voda, nekoličkanj pa zanemarjamo zrak in zlasti zemljo, kjer se kopičijo ostanke industrije, varstva in gnojenja kulturnih rastlin. Toda problem čiščenja zraka je včasih moč rešiti prav elegantno in poceni, tako na primer, kot so storili v Koteks Tobusu v Zalogu. Tu so skozi filter z bakterijami prepeljali zrak iz proizvodnje in bakterije odvzemajo sleherni tuj plin temu zraku (in ga porabijo za lastno rast). Kemijski filtri bi bili mnogo dražji.«

V svetu si veliko obetajo od bakterij, ki bi izluževale kovine iz rudnin. Kajpak tudi v tem primeru velja, da je moč tako izluževati predvsem redke in drage kovine ter kovine iz revnih rud, kjer so klasični postopki dragi. Pri tem je pomembno, da rudnina ni treba kopati in »prinašati« na površje. Zanimivo je, da so ta postopek za pridobivanje bakra poznali že od rimskih časov in da danes v ZDA pridobijo kakih 11 odstotkov bakra na ta način, »tovarne« pa delujejo tudi v Čilu in Romuniji. V SZ so menda tako pridobili nekaj zlata in tudi niklja. V zadnjih letih pa so zelo posepešili raziskave in poskuse, da bi s pomočjo mikroorganizmov pridobivali uran. Kajpak ne pri nas, ampak v Kanadi in ZDA, podobne možnosti pa raziskujejo (pridobivanje urana iz vodotokov) tudi Francozi, Švedi, Brazilci, Mehčani in Izraelci. Angleži pa so šli korak dlje: poskušajo razviti tak tip bakterije, ki bi se lahko razmnoževala tudi pri 30 stopinjah višji temperaturi kot

»običajne« bakterije, ki se neha razmnoževati pri temperaturi prek 35 stopinj).

»Znanstveniki se zelo trudijo, da bi ali z naravno selekcijo ali z umetno selekcijo bakterije, pa bi z genetskim inženiringom razvili njihove sposobnosti do vrhunca,« pravi Franc Nekrep in dodaja: »Uporabnost bakterij s tem še ni izčrpana. Poglejte tab obesek (in pokaže temozelezo obesek za ključje): je kot plastična masa — vendar pa je izdelan lek neke bakterije in je polime nekega tipa maslene kisline. Povrh vsega ga druge bakterije — če ga na primer zakopljete v zemljo — brez težav razgradijo. Seveda takšni izdelki ne bi mogli nadomestiti vseh plastičnih mas, saj nimajo prav enaki lastnosti, toda kot kaže, bo takšnih izdelkov sčasoma še več, vse več pa tudi bakterij, ki bodo sposobne razgraditi tudi umetne snovi. Na tem področju je treba samo iskati.«

Prihodnjič: Mikroprocesor — meljni kamen napredka

## KAKO GOSPODARIMO

Emona inženiring 2.

# Ušli so za las

V prejšnji številki smo pisali o pismu, polnem pritožb in pobud, ki ga je podpisalo sedem delavcev projekta iz Emona inženiringa. Pisali smo tudi o seji (bolje molku) delavskega sveta te delovne organizacije. Dobili smo njen zapisnik, v katerem delavski svet meni, da bi bile njegove odločitve preuranjene. Zato jih predlaga zboru, še prej pa naj steče preverjanje v zvezi komunistov, sindikatu, samoupravni delavski kontroli.

Osnovna organizacija ZK se je res sestala. Kljub sklicevanju na celovitost obravnave najdemo v zapisniku takle sklep — o tem, ali naj ZK pregleda pobudo pravobranilca, jih 13 glasuje proti in le en glas je za?!

Sledi klasika, kako se komunisti ne strinjajo s pismom, ker podpisniki niso izkoristili notranjih možnosti (pa naj ti še tako dokazujejo, tudi z zapisniki, kako so se zaman obračali na delavski svet, komisije, družbenopolitične organizacije). Potem seveda ugotovitev, kako je pismo škodilo poslovnemu ugledu in uspešnosti, pa notranjim samoupravnim odnosom... Hkrati ko se ograjujejo od neresnic in laži, terjajo od samoupravnih organov ugotavljanje navedb? Dotlej pa OO ZK predlaga zboru, naj podpisnike suspendira z dela v delovni organizaciji!

### Doma ali ne?

No, preden stopimo na zbor, omenimo še dve pripombi. Prva je anonimna, s hodnika: »Saj imajo fantje prav, a kaj, ko bodo pogoreli. Jaz zanje že ne bom glasoval, devizna dnevnicca je dandanes predragocena, da bi jo postavljali na kokco.«

Druga je s strani podpisnikov: »Ubrali smo vse možne poti, kar jih imamo v hiši. Šele potem smo šli le po nasvet k pravobranilcu — ne še ven! Še smo upali, da bo šlo doma. Pismo je pač zadnji poskus, ko je vse drugo padlo v vodo.«

In zdaj, zadnje dni pred zborom! Na partijski sestanek smo vabili člane mestne in občinske ZK. Nikogar ni bilo. Tudi pravobranilca nam je rekla, da je govorila z občinskim komitejem.

### Fotografije ne!

Tokrat fotografij ni. Tako so namreč prosili našega fotoreporterja tik pred zborom. S svojim »šklockanjem« da je namreč tako zmedel prisotne na zadnjem delavskem svetu, da ni bilo za nikamor...

Menda so ji zagotovili, da bo sestanek legitimen. Kakšen je rezultat, ste videli v zapisniku. Opozarjali smo na manipulacije, na nezakonite postopke, na nezakonite delitve. Nič! Opozarjali smo delavski svet, da če mu že je do temeljitega dela, je tri dni pred zborom premalo. Kaj naj torej pričakujemo od zbora delavcev?!

### Delni zbori da in ne!

Mi nismo pričakovali, šli smo pač poslušat. Najprej poročila z delnih zborov. V delovni skupnosti, denimo, sploh ni bilo ničesar. V zunanji trgovini zaradi obilice dela niso mogli razpravljati in nimajo formalnega predloga (mimogrede, to je poročala predsednica delavskega sveta, ki

pravno, čeprav je naša šibkejša, ko bi jo zmogla velika Emona«.

### Zbor komajda?

In sam zbor. Vrsta pripomb pač, z leve, z desne... Da zbor vidi, da je stvar resna in je to tudi že en namen, pa to, da bi nehali mlet in šli delat, ker so časi

neopravljenih in slabo opravljenih nalogah in o krivdi za to. Govorili bi torej raje o tem, kako bolj delati, kako doseči boljše odnose in ne le o načinu podpisovanja in pošiljanja pismem. Slišali smo tudi pomisleke na psihologijo komercializacije in kaj vse žrtvujejo zanjo — znanje, ki se dokazano osipa...

### Za zdaj da?!

Ko je direktor odločno pribil, da je za suspenz, je podpisnikom pisma kaj slabo kazalo. Toliko, da ni bil izglasovan. Rešil jih je, boljše, kolektiv je rešil resne in resno preteče zagate, predsednik poslovnega odbora Emona. Takole je razmišljal Borut Šnuderl:

»Ne vem za 21 očitanih napak, vem pa, da so vedno možne. Odravljajmo jih! Ugotovljajmo, kaj je in kaj ni dobro za prid hiše. Poglejmo, kako se znebimo vsega, kar krni naše odnose. Vsega tega ne bomo uspeli, če vseh obtožb ne bomo preverili. Za to mora vsak narediti vse, pomagati samoupravnim organom, sodelovati... In šele po tako opravljenem delu bo moč iskati in kaznovati odgovornost.«

Kaj bi še? Ta je obveljala in v tem smislu so oblikovani sklepi zbora. In rešen ugled tako OO ZK kot zbora, ki bi kmalu nasledila vražje nevarni naglici. Uporabili smo pač mil izraz.

Ciril Brajer

### Za razumljivejše branje

V prejšnji številki smo povzeli pritožbe, ki jih sedem delavcev poslila vsenaokrog. Moti jih nesamoupravnost, zavajanje, nepoštena delitev nagrad (sila visokih, tudi precej čez 100 tisočakov sežejo), zapostavljanje strokovnjakov, napačen odnos do znanja, zloraba potovanja v tujino, neposlovnost direktorja... Tokrat poročamo, kakšen odmev je doživela vsebina in kakšnega način negodovanja.

se je rok treh dni ni zdel niti najmanj prekratek). Potem enota, za katero smo slišali, da stališča sicer nima, strinja pa se z delavskim svetom — in takoj pripomba člana te enote, da se sploh sestali niso... Tudi samoupravna delavska kontrola zboru ni imela kaj bistvenega pripomoči. In sindikat?

Prišla je predstavnica občinskega sindikalnega sveta: »S to osnovno organizacijo nismo uspeli dobiti stika. Sicer je pa v njenem izvršnem odboru tako le še en član...« Pozvala je še k strpnosti, človečnosti, česar, kot se ji zdi, manjka in ponudila pomoč občinskega sveta, »tudi

težki... Nekdo pisma ne odobrava, čeprav ne trdi, da v njem ni marsikaj res. Drugi, da so to tako in tako tiči, ki skup letijo, in da človek, ki menja več služb, ni ravno zanesljiv in pripaden. Ko predsednica delavskega sveta vzame v bran vse člane, češ da so oblateni, se oglasi eden teh članov in pove, da je edini med sodelavci, ki je dobil nagrado — prav zato, ker je član. Potem direktor, ki je kajpak užaljen in pribije, da je z njegovo strpnostjo konec. Zdj bo le še izvoz — glede njegovih dnevnic pa, zato imajo vsi 30 odstotkov gor na plačo... In nekaj bolj tehtnih stvari: kako, žal, ni pravih besed, tistih o

posplošiti. Drži ugotovitev — o tem smo v organih MGZL večkrat razpravljali — da je bilo premalo kvalitetnih, propulzivnih razvojnih programov, da so preveč razdrobljene in premalo učinkovite razvojno-raziskovalne ekipe tako v ozdih kot v samostojnih raziskovalnih organizacijah, da je premalo odločnosti in smelosti poslovnih sestavov pri načrtovanju razvoja. Vse to pa je povezano z mnogimi vplivi, zlasti finančnimi sredstvi. Zdj pa že lahko ugotovimo, da je kvalitetnih razvojnih programov, ki pomenijo posodobitev, prestrukturiranje, večjo proizvodnjo itd., vse več, vendar za uresničitev ni zadostne materialne osnove. O teh dejstvih nas prepriča že bežen pogled v dokumentacijo Ljubljanske banke — Gospodarske banke ali pa v programe raziskovalnih skupnosti.

Vse težja postaja bitka za likvidnost. Gospodarstvo deluje pod pritiskom strašnih bremen in zadolžitve; visoka je cena kapitala, nizka akumulacija, nestimulativni so osebni dohodki. Mar lahko za vzroke takih posledic, ki izvirajo iz preteklosti, obsojamo zgolj gospodarstvo in njegove asociacije? Brez dvoma vsi vemo, da ne, še posebej ne posplošeno niti po območjih niti po področjih. Tudi o tem je dovolj argumentiranih podatkov.

V MGZ Ljubljana smo si kot asociacija združenega dela, kot mesto usklajevanja, dogovarjanja in sporazumevanja s skromnim kadrovskim potencialom vsa leta prizadevali, da smo spoznali in preučili stanje in na tej osnovi iskali optimalne rešitve, ki smo jih v organih in delegatski skupščini tudi sprejeli. Energično smo se zavezali za kakovostne razvojne programe, za prilagajanje, za medsebojno povezovanje, združevanje dela in sredstev, za boljše izkoriščanje notranjih rezerv, spodbujali izvoz in izvozne stimulacije, zlasti pa vlaganja v novo tehnologijo. Uspehi pa so bili relativno majhni, zlasti glede ekonomske in cenovne politike, poenostavi-

tvje predpisov, ekonomskih stikov s tujino in podobno. Intenzivna so naša prizadevanja za združevanje dela in sredstev, kooperacije in povezovanje, zlasti med industrijo in trgovino ter drobnim gospodarstvom. Tu ugotavljamo še velike možnosti za nadomestitev uvoza, izdelavo delov, ki za industrijo niso donosni, boljše oskrbo trga pa vse do povečanja izvoza.

## Rekreativci, pozor!

# Izšla je tretja številka UTRIP



## Dobimo se na Pohodu

PROGRAM PRIREDITEV

»Dobimo se na Pohodu« je nova, zanimiva in uporabna publikacija, ki vam bo pomagala pri izbiri in pripravi na pohod. V njej najdete: seznam pohodnih poti, opremljenosti, težavnosti, potrebne opremlitve, razpisnice, pregledno shemo, seznam vodnikov, seznam prirediteljnih skupin, seznam prirediteljnih skupin, seznam prirediteljnih skupin...

stvom občin ljubljanskega območja. Vsestransko zadovoljstvo ob tem srečanju, vrsta sklenjenih pogodb in pomemben prispevek k povezovanju drobnega gospodarstva z industrijo in trgovino nas je spodbudila, da smo tudi letos pripravili tako srečanje.

Da bi izboljšali pregled tehnoloških in proizvodnih možnosti drobnega gospodarstva in pretok informacij, smo lani začeli sestavljati register drobnega gospodarstva občin ljubljanskega območja. Obsežnost in zahtevnost takega projekta, ki je tudi prvi pri nas, je oviral tudi nedorečen šifrant dejavnosti tega območja. Register je bil kljub vsem oviram izdelan v rekordnem času. Je sistematsko in pregledno zasnovana edicija, ki vsebuje v uvodnem delu družbene asociacije, povezane z drobnim gospodarstvom, v osrednjem delu pa seznam enot drobnega gospodarstva, urejen po storitvah z osnovnimi značilnostmi, seznam enot drobnega gospodarstva, urejen po izdelkih, seznam, urejen po občinah in oglasni del. Vsak podatek v registru (storitev, izdelek, občina, oglas) je povezan s šifrantom.

Poslovno srečanje in register sta pomemben prispevek ljubljanske zbornice k razvoju drobnega gospodarstva, pospeševanju izvoza, nadomeščanju uvoza, izdelavi predmetov, ki za industrijo niso donosni, k boljši založenosti domačega trga, večji zaposlitvi itd. Če bodo svoj delež prispevali tudi davčna politika, predpisi in ekonomska politika, na kar imamo le majhen vpliv, potem se bo drobnemu gospodarstvu lahko hitreje razvijalo.

Poudariti pa moramo izredno dobro sodelovanje med ljubljansko zbornico in občinskimi obrtnimi združenji. Le skrajne moči in spoznanje, da so začetne aktivnosti koristne, je lahko rodilo sadove. V drobnem gospodarstvu je zbranega veliko znanja, sposobnosti, inovativnosti, prilagodljivosti, hotenja ter volje. To bogastvo sicer poznamo, ne znamo pa ga v polni meri vključiti v prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo. Samo prizadevanja zbornice so premalo. Otresti se moramo tudi strahu pred zasebnim kapitalom in bogatenjem in v tej smeri iskati sprejemljive rešitve tako za posameznika kot za vsa družbo.

Zato očitek, da v vseh asociacijah združenega dela »ne vidijo za ped pred sabo« ni sprejemljiv in ga ne smemo posplošiti, ne smemo pa ga seveda tudi ne v celoti zavreči. Odgovor na to, kako se znebiti »pretirane birokratske navlake« (pa ne samo v združenem delu!) in drugih pogojev gospodarjenja, smo v stališčih izvršilnega odbora in skupščine zbornice dali že več. Vendar — niso pomembni odgovori, pomembna so dejanja, ukrepi! Le z njimi bomo spremenili in izboljšali položaj. V tem pa se v jugoslovanskem prostoru precej razhajamo...

V okviru ljubljanske zbornice lahko delno vplivamo le na notranje ukrepe ozdov, na zunanje pa praktično ne. Ti pa so po našem prepričanju mnogo težji, obsežnejši in vplivnejši.

Peter Svetik  
sekretar GZ občin  
ljubljanskega območja



Integral bo v prvomajski številki našega časnika predstavil serijo enodnevnih avtobusnih izletov za sindikalne skupine. Kdo trdi, da mora biti izlet drag? Integralovci vabijo:

## POTUJTE Z NAMI

Kam in po čem, preberite v Delavski enotnosti.

## DELAVSKO GIBANJE V SVETU

VPRAŠANJE  
BREZ ODGOVORA

Člani komisije za mednarodne stike pri Skupščini SR Slovenije so prejšnji teden razpravljali o osnutku resolucije o politiki ekonomskih odnosov SFRJ s tujino, ki pomeni primerno podlago za nadaljnje nastopanje našega gospodarstva na svetovnem tržišču. Strinjali so se, da poglobljanja razvojnega prepada med razvitim Severom in nerazvitim Jugom, oboroževalna tekma, kriza svetovnega gospodarstva in mednarodnih ekonomskih stikov v veliki meri vplivajo na gospodarska gibanja nerazvitega sveta, vključno z našo državo. Po drugi strani pa so poudarili, da je poslabšan položaj naše države v mednarodnih ekonomskih odnosih vendarle predvsem posledica motenj v našem ekonomskem razvoju, avtarkičnosti, pomanjkanja izvozne razvojne strategije, prevelike zunanje zadolženosti, neustrezne reakcije na energetske krize, pa tudi slabosti v sistemu in mehanizmu ekonomskih odnosov s tujino.

Te in še nekatere druge razvojne slabosti so seveda povzročile velike strukturne probleme v gospodarstvu, nesmotno izkoriščanje zmogljivosti in nizko družbeno storilnost. Nesorazmerna poraba in nezadosten vpliv svetovnih norm gospodarjenja sta slabila razvoj proizvodnih sil in krepitev konkurenčne sposobnosti našega gospodarstva na svetovnem trgu.

Zaradi vsega tega se je relativno zmanjšala navzočnost Jugoslavije v mednarodnih ekonomskih tokovih, manjši je bil delež našega izvoza v svetovnem izvozu, povečala pa sta se zunanjetrgovinski in plačilni primanjkljaj, predvsem pa zadolženost.

Naše naloge na področju ekonomskih odnosov s tujino so v luči dosedanjih izkušenj jasno opredeljene. Povečati moramo izvoz in devizni iztržek na tujem, tega pa ne bo mogoče uresničiti, če ne bomo povečali konkurenčne sposobnosti našega gospodarstva in v večji meri spoštovali delovanja ekonomskih zakonitosti na svetovnem in domačem trgu.

Tem opredelitvam člani omenjene komisije niso ugovarjali. Poudarili pa so, da so sistemске spremembe našega gospodarskega sistema eno, drugo pa lepo napisana resolucija. In dejstvo je, da se njena vsebina bistveno razhaja z družbenoekonomsko stvarnostjo, v kateri ima na področju ekonomskih odnosov s tujino v rokah škarje in platno država, ne pa združeno delo. Zavedati se tudi moramo, da je premalo, če bomo povečali naš izvoz na tuje.

Naši partnerji namreč pričakujejo, da bomo povečali tudi uvoz, kar pa bi nujno zahtevalo večjo specializacijo in delitev dela med posameznimi deli gospodarstva, selekcijo dobrih in slabih gospodarjev, preusmeritev gospodarstva in odločno podporo izvoznikov. ZIS pa s pomočjo instrumentov tekoče ekonomske politike tega ne počne, vsaj dovolj ne. Ponujene rešitve za pokrivanje tečajnih razlik in deviznih obveznosti namreč potrjujejo, da dinarje in devize jemljemo pač tistim, ki jih imajo, dajemo pa drugim, ki jih nimajo. To pa ni niti malo spodbudno za naše izvoznike, ki so si devize zaslužili s trdim delom. Na vprašanje, kdaj bomo spremenili naš odnos do izvoznikov in kdaj bomo zmanjšali razkorak med deklarativnimi opredelitvami za dolgoročni stabilizacijski program in dejansko prakso, pa na seji komisije ni bilo odgovora.

Emil Lah

O objisku delegacije RS ZS Slovenije v Ukrajini

## Široko področje dela sovjetskih sindikatov

Na povabilo ukrajinskega sindikata je bila od 1. do 5. aprila na obisku v Sovjetski zvezi delegacija Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, v kateri sta bila člana predsedstva slovenskih sindikatov Drago Seliger in Janez Cigler. V Moskvi ju je najprej sprejel predsednik Zveze sindikatov Ukrajine Vitalij Sologub, nato pa sta odpotovala v Kijev, glavno mesto Ukrajine. Ogledala sta si tovarno kristala, zgodovinske in kulturno-športne znamenitosti in se pogovarjala z vodstvom ukrajinskih sindikatov.

Pokazalo se je, da je področje dela sindikata v Ukrajini in sovjetski družbi nasploh zelo široko, saj vsebuje vrsto elementov državnih funkcij, sindikat pa deluje kot transmisija partije. Sindikat na primer vodi socialno politiko, pravno in tehnološko inšpekcijo, organizira in vodi društvo inovatorjev, izumiteljev, športna društva in tako dalje. Organizira tudi tekmovanja v delovnih kolektivih, rajonih in oblasteh, katerih glavni motiv so moralna priznanja, pa tudi gmotna. Bistvo sedanjih nalog je v bolj-

šem delu, večji disciplini, boljši organizaciji dela in večjih učinkih.

V pogovorih je bilo poudarjeno, da si ukrajinski sindikati prizadevajo predvsem pritegniti k sindikalnemu delu mlajše in prodornejše kadre, kar jim v glavnem uspeva. Okoli 95 odstotkov sindikalnih funkcionarjev ima visokošolsko izobrazbo. Vendar to ni dovolj. Ukrajinski sindikati so prepričani, da bo potrebno spremeniti način dela, zaostriti odgovornost, povečati učinkovitost dela in razvijati stalne stike z neposrednimi proizvajalci. Sestavljajo tudi seznam vseh prijavljenih inovacij, ki še niso uvedene v proizvodnjo. Prizadevajo si, da bi s pomočjo zakona o podjetjih pritegnili k upravljanju čimvečje število delavcev.

Na gospodarskem področju je najpomembnejši cilj sindikatov doseganje planskih ciljev. Zato si 26-milijonski ukrajinski sindikat pomaga s t.i. brigadnim sistemom dela. Gre za skupine dvajsetih ali tridesetih ljudi, ki si zastavijo proizvodni načrt, za-

njegovo doseganje pa dobijo gmotno in moralno priznanje. Delovne brigade tekmujejo med seboj in v tem tekmovanju dosegajo ukrajinske delovne brigade lepe uspehe. Na področju inovacij so primer dobili prvo priznanje že sedemkrat v Sovjetski zvezi.

Na pogovorih v Moskvi in Kijevu so precej omenjali 40-letnico zmage nad fašizmom. Sovjetska stran je poudarjala veliko vlogo, ki jo je v drugi svetovni vojni odigrala Sovjetska zveza, pa tudi velike prispeveke jugoslovanskih narodov. Sovjetski gorniki so vsi poudarjali »bratsko povezanost«  
Sovjetsko zvezo in SFRJ. Naša stran pa je kot glavna nosilca našega sedanjega in bodočega razvoja označila socialistično samoupravljanje neuvrščeno politiko.

Na koncu obiska je slovenska sindikalna delegacija povabila delegacijo ukrajinskih sindikatov, da prihodnje leto obišče Slovenijo. Povabilo je bilo zadovoljstvom sprejeto.

Emil Lah

Londonski poštarji grozijo s stavko

## Elektronski stroj povečuje brezposelnost

Po več kot enoletnem poskusnem obdobju bo londonska glavna pošta, ki tedensko odpremi tudi do 18 milijonov pošiljk, med katerimi so tudi tiste, ki prihajajo z evropske celine, dala v obratovanje elektronski sortirni stroj. Ta naprava bere strojno pisane naslove in zna označevati pošiljke za nadaljnje sortiranje. Novi elektronski stroj zmora 30.000 oziroma dvakrat več pošiljk dnevno kot doslej uporabljeni podobni stroji, tako da mu bosta lahko namesto petnajstih ljudi poslej stregla le dva.

Londonska pošta uprava bo s splošno reorganizacijo obsegla 300 mest in se — boječ težav — zelo previdno loteva ukrepov za znižanje stroškov administracije oziroma dela. Pozvala je uslužbence, naj z razumevanjem sprejmejo ukrepe za gospodarnije delo in jim pojasnila, da bo skušala reševati težave predvsem z naravno fluktuacijo delavcev.

Na poštne razdeljevalne mestu v Londonu, ki je med največjimi v Evropi, je zaposlenih okrog 3.000 poštarjev. Ti so organizirani v sindikatu komunikacijskih delavcev, kot se po novem imenuje njihova sindikalna organizacija. Ta je pozval

poštne delavce, naj odklonijo strežbo temu sortirnemu stroju, poštna uprava pa je zagrozila z odpuščanjem pismonoš. Vendar bi bile posledice morebitne stavke londonskih poštarjev prav katastrofalne in bi jih čutila vsa Velika Britanija, kajti kar 30 % vseh poštnih pošiljk (dnevno jih je okrog 44.000) gre skozi britansko glavno mesto.

Zdajšnje težave je bilo mogoče že dolgo predvideti, saj so predmet dolgotrajnejših pogajanj med poštno upravo in sindikati. Težko doseženi sporazum, ki je razkril ob temeljni vprašanji — mehanizaciji in le delno zaposlenost poštarjev kot posledico te novotarije — je zavrnil sindikat poštne delavcev na posebnem zasedanju. Tako je zdaj nastal položaj, ko se zdi, da ne preostane drugega kot stavka. Polemika med sindikati in poštno upravo se je razširila še na delno privatizacijo poštne službe in na prevozniki monopol pošte (vedeti je treba, da je telefonska služba v Veliki Britaniji neodvisna in domala v zasebnih rokah).

Poleg mehanizacije so naleteli na odpor sindikatov tudi načrti poštne uprave, da bo ob konicah za-

poslila delavce za nepolni delovni čas. Okrog 70 milijard pošiljk se v nabiralnikih znajde po 17. uri, našati pa jih je treba že naslednji dan oziroma naslednje jutro. Posebej frankirana pošiljka (tako imenovanega prvega razreda, oddana do 16. ure) mora biti pri naslovljencu naslednje jutro in za večerne in zgodnje jutranje dostave mora poštna uprava rednim uslužbencem plačevati nadurno letno kar okrog 200 milijonov funtov (okrog 63 milijard dinarjev). Z namestitvijo večjega števila delavcev za nepolni delovni čas bi londonski pismonoše izgubili ta bogati dodatni vir zaslužka, zato temu ukrepu na vse kriplje upirajo. Tem bolj, ker so za zdaj le 4 % londonskih pismonoš odvisni od same plače, ki znaša manj kot 100 funtov oziroma 31.000 din tedensko. Tisti pa, ki delajo tudi nadurno, prinesejo domov tudi do 250 funtov tedensko. mnogih poštne okrajih so sindikati poštarjem poslovali tudi dodatke na storilnost, pri čemer pošte delijo pismonošem k redni plači še več kot polovico prihrankov, ki jih dosegajo z mehanizacijo.

N. Lah

Nekatere značilnosti krize na Bližnjem vzhodu (4)

## Prva vojna že dan po ustanovitvi Izraela

Piše: Iztok Simoniti

Že od 17. stoletja je širše območje Bližnjega vzhoda stalna tarča ekspanzionistične politike evropskih velesil, saj je bilo to področje geostrateško in geopolitično pomembno. V tridesetih letih 20. stoletja, ko so odkrili velike naftne zaloge, so se možnosti za gospodarsko izkoriščanje še povečale. Ko je bilo proti koncu druge svetovne vojne jasno, da prihaja konec britanske hegemonije, sta se za njeno mesto borile ZDA in Sovjetska zveza. Kljub dekolonizaciji v petdesetih letih novonastale neodvisne države niso bile sposobne zmanjšati navzočnosti velesil, ki so v skladu z določili jaltskih sporazumov širile svoja interesna območja.

Politični, vojni in diplomatski dogodki v zadnjih skoraj štirih desetletjih — torej ves tisti sklop, ki ga označujemo za bližnjevzhodno krizo — potrjujejo, da izraelsko arabski spor že dolgo ni več ena glavnih skrbi večine arabskih držav, ampak se za Bližnji vzhod zavzemata predvsem velesile. Ti se zavedata, da zaradi istovetnih interesov spora ni mogoče rešiti po mirni poti. Zato so občasno vojne tista

stvarnost, na katero morata vedno računati pri uveljavljanju svoje strateške in dnevne politike. Dosedanji tok dogodkov je pravzaprav dokazal, da tako Arabci kot Izrael nimajo alternative, ker lahko večino denarja za tehnološko, vojaško in gospodarsko posodabljanje dobijo le od obeh supersil ali drugih velesil. Zato je vprašanje, kako lahko regionalne sile ohranjajo samostojnost političnega delovanja, saj je jasno, da pomoč ene od velesil neposredno vodi k takšni ali drugačni odvisnosti.

V uvodu smo prav tako poudarili, da vsebina spora že dolgo ni vojno stanje med Arabci in Izraelom, temveč globoka nasprotja med samimi arabskimi državami. Ker nasprotja med Arabci časovno niso mlajša kot spor z Izraelom, lahko rečemo, da so medarabski spori prav tako ena od trajnih značilnosti krize na Bližnjem vzhodu. Tudi v zadnjih dvajsetih letih je prihajalo med Sirijo in Jordanijo, Sirijo in Irakom, Alžirijem in Irakom. Libijo in večino arabskih držav do bolj ali manj stalnih in odprtih sporov. Prav tako še niso urejeni stiki med Egiptom in ostalimi Arabci kot posledica sporazumov iz Camp Davida.

Desetletna libanonska kriza in štiri leta vojne med Irakom in Iranom imajo katastrofalne posledice za medarabske odnose. Tako imenovana arabska enotnost je zgolj deklarativna, saj za zdaj Arabci niso sposobni pripraviti kakršnekoli skupne akcije regionalnega (sestane Arabске lige na vrhu) ali širšega pomena (v okviru OZN ali neuvrščenega gibanja).

Kljub temu da so se Arabci v vseh dosedanjih vojnih spopadih prepričali o vojaški premoči Izraela, še vedno niso pripravljeni na pogajanja. Izrael, ki se zaveda akcijske neenotnosti Arabcev in svoje vojaške premoči, uspešno blokira vse poli-

tične pobude za reševanje celotnega in predvsem palestinskega vprašanja.

Ker je problem Palestine in palestinskega ljudstva eden najvažnejših v vsej krizi na Bližnjem vzhodu, bom podrobneje opisal njegov pomen.

Generalna skupščina OZN je že leta 1947 sprejela resolucijo o delitvi Palestine — britanske mandatnega ozemlja — na dve neodvisni državi: židovsko in palestinsko. Tokrat se ne moremo spuščati v upravičenost ali neupravičenost takšne odločitve Združenih narodov. Omenimo naj le, da je bila to predvsem pragmatična politična poteza, katero so se strinjale vse tedanje velesile, še posebej pa ZDA in SZ. Z njo pa se niso strinjali Arabci niti Židje. Židje so v roku, ki ga predvideva resolucija Generalne skupščine OZN, ustanovili državo Izrael (14. 5. 1948), čeprav so dobili samo polovico ozemlja, ki so ga zahtevali. Arabsko-palestinska država pa ni bila ustanovljena, ker so vse tedanje arabske države članice OZN v celoti zavrnile omenjeno resolucijo kot protipravno dejanje, ki se mu bodo upirale z vsemi sredstvi. Samo dan po ustanovitvi Izraela je pet arabskih držav napadlo komaj ustanovljeno državo. Tedaj se je na mednarodni politični sceni pojavilo tako imenovano palestinsko vprašanje. Že praktično od prve vojne leta 1948 se je postavilo vprašanje izraelske ali arabske legitimnosti do Palestine. Židje so svojo legitimnost iskali v Bibliji in zgodovinskem dejstvu, da so imeli na ozemlju Palestine neodvisno državo vse do trenutka, ko so jih leta 70 pregnali Rimljani. Arabci so od vsega začetka upravičeno odbijali takšne religiozno zgodovinske argumente cionistov in se sklicevali na pravico do samoopredelitve naroda (Palestincev), ki žive na tem ozemlju že 13 stoletij.

Nadaljevanje prihodnjega

**RISAR  
JI : UCEN  
JAKI**  
BRUCE RISAR  
IDEOLOGIJE  
V URBANIZMU  
IN ARHITEKTURI

**NOVA  
KNJIGA  
NAŠE  
ZALOŽBE**

**Delavska enotnost**

Cena 1260 dinarjev

Knjiga je v prodaji v vseh knjigarnah, v prodajnih centrih Delavske enotnosti, naročila pa lahko pošljete na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana.



IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST KULTURA

Deset let celodnevne šole:

# Vizija odlične zamisli se še kar naprej odmika v prihodnost

Kaj je bila vodilna misel pri reformi osnovne šole? Da bi imeli vsi otroci, ne glede na to, ali so iz Haloz ali iz Ljubljane in ne glede na to, ali so njihovi starši revni proletarci ali inženirji, enake možnosti za kar največji osebni razvoj.

To pomeni, naj bi bila vsaka šola zasnovana tako, da bi iz nje odnesli kar največ tisti, ki prihajajo iz tako imenovanih manj spodbudnih (brezbrižnih ali zanemarjenih) okolij kot tudi tisti, kjer se doma veliko pogovarjajo, berejo in jih zanima še kaj drugega kot svet, ki se konča na domačem pragu.

Pa smo s celodnevno šolo (v Sloveniji je vanjo vključenih le 14,7 odstotka vseh osnovnošolcev) res že dosegli cilje? S 14,7 odstotka smo se resda približali načrtovani rasti, vendar pa ne smemo spregledati, da do leta 1983! Zdaj smo torej priče zatišju, ki ga je prinesla stabilizacija. Zatišju ali zastoju, ki je, žal, zajel tudi to področje.

In v čem je bistvo celodnevne šole (na kratko COŠ)? Nikakor ne v površni ugotovitvi, da so otroci tam pač od ranega jutra do poznega popoldneva (kar, mimogrede, sploh ni res!), ampak v tem, da skuša biti šola s svojim široko razvejanim, sodobnim in demokratičnim konceptom odprta v okolje, kjer je (obiski v delovnih organizacijah, obiski mentorjev iz teh organizacij na šoli, stalne oblike najrazličnejših interesnih dejavnosti, za katere ni nujno, da jih vodi učitelj, ampak na primer kdo od staršev, ki se pač na kaj dobro spozna).



To, da morajo starši čedalje pogosteje odpovedovati šolske malice in kosila, sicer ni v nikakršni zvezi s celodnevno šolo. Je pa v zvezi s stisko, ki duši marsikatero slovensko družino in je ta hip pravzaprav bolj kritična kot prav tako grenka ugotovitev, da sicer vemo, kaj bi morali nuditi mladi generaciji, pa, žal, pristajamo na to, da žagamo vejo njim in sebi...

Poleg tega zunanega stika pa ima takšna idealno zamišljena šola znotraj svoje organizacije razpreden tak odnos, da bi moral vsak otrok najti kaj zase. Da bi mu torej poleg osnovnega znanja približala tudi tista področja, ki ga zanimajo, kjer bi se tudi tisti, ki so sicer manj uspešni, lahko enakovredno potrjevali in zaslutili svojo življenjsko priložnost. Taka čudovita šola, zaresna, a sproščena, pa zahteva to in ono: na eni strani več denarja, na drugi pa več znanja, dobre volje in iznajdljivosti.

In kaj nam ta trenutek manjka — sicer bi morali imeti v desetih letih bistveno več COŠ?

Denarja, na primer. Mi smo namreč zelo kratkovidna družba, ki rada ponavlja, da so otroci naše največje bogastvo, mladina naš up, ki pa, na primer, za zdaj še ne trenje, ko otroci odpovedujejo malice in šolska kosila? Zakaj, le zakaj?

Spet smo pri denarju, ko moramo priznati, da zaradi njega še kar naprej trpamo šolske oddelke, namesto da bi iz velikih in nemogočih razredov naredili manjše skupine, kjer bi bilo lažje delati tako učitelju kot otroku. V zasnovi COŠ smo rekli, koliko kvadratnih metrov prostora mora pripadati vsakemu otroku, da ne bo, med drugim, čisto otopel in podivjal v množici in pod nenehnim pritiskom sošolcev, ki so kar naprej čisto blizu — in ki so prav takšni reveži kot on sam. Da, v COŠ je otrok premalo sam! Kako naj se na primer navadi samostojnega učenja, če pa okrog njega vse vrvi, se zvija, po-

skakuje, kriči — in je, končno, v prav taki stiski kot on sam?!

Kaj še očitamo COŠ? Preveč tog režim, ki hoče imeti vse šolske ure enako dolge, ki je naravnano tako, da otroci v šoli preveč sedijo. Statistični podatki namreč nedvoumno povedo, da ima 22 % slovenskih osnovnošolcev slabo držo in da jih ima že 6,3 % okvarjeno hrbtenico! COŠ očitamo, da »ruši domače ognjišče«? Je to res in kaj pod tem sploh mislimo? Starši pravijo, da je otrok predolgo v šoli in da se tam v tem času premalo nauči, da se mora učiti še doma. To pa pomeni, da pride domov in se mora že spet nekam umakniti, da se bo naučil do konca, za kar mu je v šoli zmanjkalo časa. Je to res? Če zanemarimo frazo o »rušenju«, ki so jo izumili že pred COŠ: da se je z zaposlovanjem žensk namreč »porušilo domače ognjišče«, potem je treba naposled priznati tole: osnovni ton daje šoli tako ravnatelj kot učno osebje. Če se bo učitelj preveč natančno držal učnega načrta, če se bo bal izpustiti to in to, za kar mu sicer zdrava pamet velevala, da je odveč, če bo preveč »prizadeven« in bo otroke moril s podrobnostmi, potem se utegne res zgoditi, da bo otroku v šoli pri samostojnem učenju zmanjkalo časa in se bo moral učiti še doma. To je sicer narobe, ni pa v nobeni zvezi z »rušenjem«.

Krasna je zamisel o celodnevni šoli, a kaj, ko nismo vzdržali tempa in smo se zadihali, namesto da bi jo vlekli naprej.

Poznam eno takih šol, ki se očitno ni zadihala. To je šola v Prestranku. Precej natančno poznam tudi šolo v Loškem potoku. Slišala sem za tisto v Žirovnici, Polškavi, obiskala Predoslje. Zakaj ponekod gre, drugje pa ne in ne? Ali pa je, končno, sploh kakšna razlika v vzgojnem in učnem uspehu med tako imenovano poldnevno in celodnevno šolo? Priznati je treba, da za zdaj dobrih in zares razvidnih primerjalnih podatkov še nimamo.

Alenka Lobnik-Zorko

Predstavljena novi računalnik Gorenja in knjiga Delavske enotnosti

## »Dialog 20« proti računalniški nepismenosti

V Titovem Velenju je bila prejšnji teden novinarska konferenca, na kateri so predstavnik Delavske enotnosti in Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije predstavili zbirko »Razumljivo in preprosto z osebnim računalnikom«, strokovnjaki Gorenja Procesna oprema pa mikroročunalnik »Dialog 20«.

Izdaja zbirke »Razumljivo in preprosto z osebnim računalnikom« spada v prizadevanja za organizirano računalniško opismenjevanje pri nas. V vseh štirih knjigah zbirke je predstavljen mikroročunalnik »Dialog«, sicer pa je Gorenje odkupilo za računalniško izobraževanje delavcev, njihovih študentov in dijakov računalniške usmeritve 500 kompletov zbirke.

Mikroročunalnik »Dialog« je nastal s sodelovanjem Gorenja in Fakultete za elektrotehniko univerze Edvard Kardelj v Ljubljani, in je, kot je poudaril na novinarski konferenci prof. Jernej Virant, sad dela najmlajše generacije naših računalniških strokovnjakov. Razvili so tudi fasten operacijski sistem, ki ima enake značilnosti kot tuji sistemi, in je že sestavni del novega mikroročunalnika »Dialog 20 P«.

Predstavniki delovne organizacije Gorenja Procesna oprema so napovedali, da bodo prišli prvi Gorenjevi mikroročunalniki »Dialog 20 P« in »Dialog 20 H« na tržišče ob koncu maja. Drugo serijo pa je mogoče pričakovati septembra; ta bo tudi številnejša. In cena? Upošteva se sedanje cene reprodukcijskega materiala in sestavnih delov naj bi znašala tovarniška cena mikroročunalnika »Dialog 20 P« 800.000 dinarjev, mikroročunalnika »Dialog 20 H« pa 300.000 dinarjev. Tiskalnik bi veljal 250.000 dinarjev, monitor pa 120.000 dinarjev.

Mikroročunalnik »Dialog« je mogoče uporabljati kot hišni oziroma osebni računalnik, kot učni pripomoček v šolah, nadalje kot sestavni del avtomatiziranih meritev v laboratorijih in kot procesni računalnik za krmiljenje večine običajnih procesov v industriji, prav tako pa tudi v birotehnik in drugem gospodarstvu.

Seveda pa mikroelektronika ne omogoča le ustvarjanje novih strojev in naprav, pač pa lahko bistveno poveča uporabnost obstoječih sistemov in tehnologij.

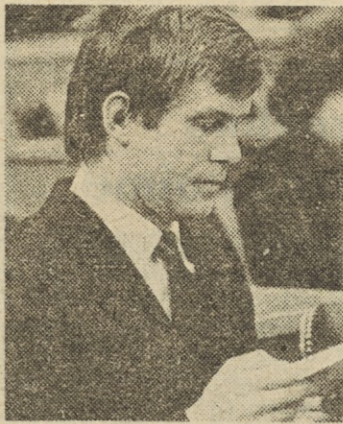
Odslej bosta Gorenje in Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije spodbujala tehnično ustvarjanje mladih in znanstveno-raziskovalno dejavnost in usmerjala mladino v dejavnosti in poklice, ki jih združujejo v poslovnem sistemu Gorenje.

Marjan Lipovšek

# Visoko družbeno priznanje 140 znanstvenikom

Prejšnji teden so v veliki dvorani slovenske skupščine slovesno podelili letošnje Kidričeve nagrade za izjemne dosežke in življenjsko delo, za izume in tehnične izboljšave ter za inovacijske zasluge. Upravni odbor sklada Borisa Kidriča je podelil pet Kidričevih nagrad in 16 nagrad sklada. Ker gre za nekaj skupin, je to priznanje dobilo 40 raziskovalcev. Poleg tega je posebne nagrade dobilo še 20 ekip, ki štejejo 25 imen, zaslužnih na inovacijskem področju.

**Doc. dr. Peter Prelovšek** za vrhunske dosežke na področju teorije faznih prehodov v sistemih z inkomenzuralno strukturo. Njegovi teoretični rezultati so spodbudili eksperimentalne raziskave doma in po svetu. Prav slednje so že potrdile njegove napovedi teorije.



**Dr. Venčeslav Rutar** za vrhunske dosežke pri razvoju dvodimenzionalne heteronuklearne NMR spektroskopije. Rezultati njegovega dela so imeli velik odmev med številnimi raziskovalci tega področja po svetu in mnogi od njih že uporabljajo njegova dognanja, saj omogočajo določevanje dejanske tridimenzionalne strukture raztopin različnih organskih molekul,



vključno s tistimi, ki so pomembne pri življenjskih procesih.

**Prof. dr. Ivan Vizovišek** za življenjsko delo na področju polimerov, umetnih snovi in usnjarstva. Bistvena značilnost njegovega dela je, da je vedno uspešno povezoval teorijo in prakso in da je velik del njegovih znanstvenih ugotovitev uporabljen v industrijski proizvodnji. Kot profesor



je bil mentor pri 400 diplomskih, magistrskih in doktorskih delih.

**Prof. dr. Franc Janežič** za življenjsko delo na področju fitopatologije. Njegov delovni opus s tega področja obsega 51 znanstvenih razprav, objavljenih v uglednih revijah, ter je priznan

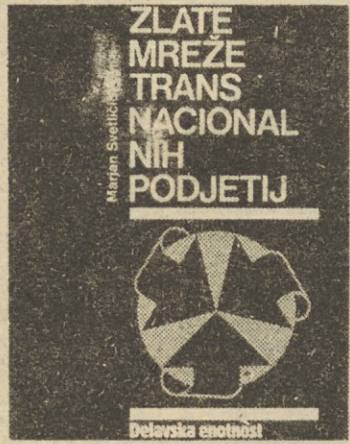


kot utemeljitelj fitomedicine v Sloveniji. Med prvimi na svetu je na mejnem področju med fitopatologijo in aplikirano entomologijo preučeval vrstni sestav, razširjenost in ča. pojava listnih uš, prenašalk virusov na krompirju. Njegovi izsledki so še sedaj pomembni pri pridelovanju semenskega krompirja.

**Prof. dr. Viktor Korošec** za življenjsko delo s področja antičnih prav. Že leta 1927 je postal docent in osem let kasneje redni profesor. Poleg znanstvenega dela na področju prav starega Vzhoda je posvetil svoj raziskovalni interes rimskemu pravu. Njegov učbenik rimskega prava je veljal in še velja za izjemen dosežek in za izhodišče nadaljnega znanstvenega dela.



### NOVO



Ta knjiga prva v Sloveniji sistematično in celovito obravnava enega najbolj žgočih in protislovnih pojavov v sodobnih mednarodnih ekonomskih odnosih, zlasti pa vpliv transnacionalnih podjetij na razvoj dežel v razvoju.

Cena 2500 dinarjev

Knjigo dobite v knjigarnah Delavske enotnosti, v vseh drugih knjigarnah, naročila pa sprejema Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana.

SPORT, ODDIHI IN REKREACIJA

Mariborčani za naslove v smučarskih tekih

Od 220 prijavljenih le 85 na štartu

Častna izjema »fantje« nad 50 let

Tudi na športnorekreativskem področju ugotavljamo precej ležernosti. Na štartu je bilo le 85 tekmovalcev, to je le dobra tretjina od 220 prijavljenih tekmovalcev iz šestih mariborskih občin. Častna izjema so bili »fantje« nad 50 let, kjer jih od 20 prijavljenih ni štartalo le devet. Vsi udeleženci pa so bili s tekmovalcem in smučinami, ki jih je pripravil Smučarski klub Pohorje Hoče, zelo zadovoljni.

Tri kilometre so morale presmučati ženske in dve kategoriji starejših moških, mlajši moški pa 6 km. Med ženskami je bila najhitrejša Ljuba Vilar s časom 11.50, med moškimi pa Bogdan Rečnik 9.59 oziroma Mirko Gabor s časom 20.13.

Kolajne so dobili: **ŽENSKE:** do 25 let: 1. Plenčar (Metalna) 12.45, 2. Žvikart (TVT Boris Kidrič) 15.18, 3. Heric (ČGP Večer) 17.58. Do 35 let: 1. Vilar (Metalna) 11.50, 2. Jakopanec (SIS Maribor) 12.49, 3. Pegan (MTT) 13.26. Do 45 let: 1. Renčelj (VGP) 12.19, 2. Kores (Konstruktor) 13.45, 3. Rutnik (Marles) 15.13. Do 50 let: 1. Gruden (Marles) 17.25. Nad 50 let: 1. Orešič (PTT) 14.17, 2. Šverko (Stavbar) 14.25, 3. Bedrač (Marles) 16.01.

**MOŠKI:** do 25 let: 1. Manfreda 25.49, 2. Korenjak (oba Marles) 28.12, 3. Gajzer (Metalna) 29.23. Do 35 let: 1. Gabor 20.13, 2. Kolander (oba Slovin) 21.27, 3. Zupančič (Swaty) 23.22. Do 45 let: 1. Vrančič (Gradis) 22.23, 2. Renčelj (Svila) 24.49, 3. Plavčak (EGS) 25.56. Do 50 let: 1. Šumer 10.51, 2. Pirih (oba Marles) 10.54, 3. Matul (TVT B. Kidrič) 11.20. Nad 50 let: 1. Rečnik (ČGP Večer) 9.59, 2. Podlesnik (Jeklo Ruše) 10.37, 3. Kasjak (Marles) 10.56.

Ekipirjo je bila med ženskami prva Metalna z 201 točko, 2. Marles 161.4, 3. VGP 100 točk, 4. PTT 100 in 5. SIS Maribor 87,6 točke.

Med moškimi je bil vrstni red: 1. Marles 396,2, 2. ČGP Večer 248,1, 3. TVT Boris Kidrič 222,1, 4. Metalna 171 in 5. Swaty 158 točk.

V skupnem seštevku je bil prvi Marles s 557,6 točke, 2. Metalna 372, 3. ČGP Večer 274,8, 4. TVT Boris Kidrič 272,6 in 5. Swaty 208,5.

Tudi pri stafetah je bila skromna udeležba. Tako je tekmovalo le 8 moških stafet, od tega dve zunaj konkurence na 6 km in tri ženske stafete na 2,5 km.

Pri ženskah je bil vrstni red naslednji: 1. Metalna I (Plenčar) 15.15, Plohl 17.22 in Vilar 14.19 46.57, 2. TVT Boris Kidrič (Kocbek, Ernel in Žvikart) 47.55 in 3. Metalna II (Simeunovič, Majcenič in Levačič) 57.09.

Pri moških so bili najhitrejši učitelji osnovnih šol. Združeni v »Prosvetarju« (Žibrat 30.22, Kunstek 26.18, Šmidhofer 24.36 in Soršak 24.06) 1.45.22, 2. TVT Boris Kidrič (Matul, Vekjet, Visočnik in Kramarič) 1.59.16 in 3. EGS Maribor (Sprah, Koritnik, Lobnik in Plavčak) 2.03.00.

BR

Petindvajseto srečanje tekstilcev na snegu

Blejske Vezenine pred Bačo in Tekstilindustrom

Priročnik za bodoče voznike motornih vozil, za preverjanje znanja voznikov motornih vozil in za seznanjanje z novostmi v prometnih predpisih. Cena 1200 dinarjev.

Na smučiščih Zelenice se je v organizaciji Bombažne predilnice in tkalnice Tržič in pod pokroviteljstvom konferenca OO ZS BPT zbralo 864 delavcev in delavk iz 56 organizacij združenega dela tekstilne stroke. Namen zborna je bil preverjanje sportnih spretnosti v veleslalomu in tekih na smučeh v okviru tako imenovane 25. tekstilade, največjega zimskošportnega srečanja tekstilcev iz vse Slovenije.

Prireditev, na kateri se zbere iz leta v leto več nastopajočih, je bila letos že devetiti na Zelenici in v organizaciji tržiških tekstilcev, ki so bili leta 1955 tudi pobudniki in prvi organizatorji tekstilade.

Kljub temu da so organizatorji pripravili vse potrebno za tako množično tekmovalstvo in da sicer ni bilo vrzeli v organizaciji, pa jo je vsem zagodlo vreme, saj je dež preprečil, da bi se tekmovalstvo normalno končalo, tako da tekmovalci v kategoriji do 30 let v glavnem niso hoteli na štart, ko so se zaradi dežja pokvarile elektronske ure, ročno merjenje pa bi prireditev močno zavleklo.

Tehnična plat tekmovalja je bila v rokah delavcev SK Tržič, ki so pripravili tekaško progo, ki je za ženske merila okrog 2000, za moške pa 4000 metrov, ter tri proge za veleslalom: žensko s 24 vrati, za moške nad 40 let z 18 ter za mlajše tekmovalce z 28 vrati.

Največ uspeha so imeli v ekipnem delu v veleslalomu domači tekmovalci in tekmovalke, v tekih pa delavci in delavke Vezenine Bled.

**Rezultati:**  
**VELESALOM: članice do 30 let:** 1. Mojca Šimenc (Trak) 44.03, 2. Nina Osolnik 40.19, 3. Jožica Trobevshek (oba Svilanit) 50.57, 4. Majda Bradaska (Tekstil) 51.21, 5. Betka Jerneje (Rašica) 51.63;  
**od 30—40 let:** 1. Andreja Rupnik (Gor. pred.) 48.92, 2. Alenka Bajželj (Vezenine) 49.61, 3. Sonja Sajovic (BPT) 51.11, 4. Vlasta Trampaž (Tekstil) 51.87, 5. Slavica Pečelnik (Etiketa) 53.12;

**nad 40 let:** 1. Inge Rojs (MTT) 52.25, 2. Marija Vodnik (BPT) 53.59, 3. Marinka Jerančič (Tekstilindus) 54.49, 4. Ida Biščak (Modna hiša Mb) 56.35;  
**člani od 30—40 let:** 1. Aleš Smit (Almira) 46.69, 2. Tine Eržen (Gor. pred.) 47.12, 3. Jože Sevnčnik (VTS Mb) 48.88, 4. Zvone Svete (Zarja) 51.09, 5. Viktor Hafner (Tekstilindus) 51.63;

**od 40—50 let:** 1. Janez Ahačič 29.46, 2. Slavko Čadež (oba BPT) 30.31, 3. Ludvik Soklič (IBI) 32.41, 4. Andrej Morelj (Jugotekstil) 23.54, 5. Boris Klanjšček (MTT) 32.57;

**nad 50 let:** 1. Marjan Šarabon (BPT) 31.38, 2. Tone Rupnik (Gor. pred.) 32.27, 3. Stane Stanovnik (Tekstil) 32.81, 4. Marjan Zakotnik (Tekstilindus) 33.54, 5. Bogdan Kasjak (MTT) 34.11;

**upokojenci:** 1. Franc Ferš (PIK) 35.65, 2. Milan Bogataj (BPT) 39.61, 3. Boris Lasič (Zdr. tekst. ind. Slov.) 39.91, 4. Slavko Primožič (BPT) 42.25, 5. Tone Zdel (Utensilia) 56.49;

**EKIPNO:** 1. BPT Tržič 13, 2. Gorenjska predilnica Škofja Loka 22, 3. Tekstilindus Kranj 28, 4. Vezenine Bled 67, 5. MTT Maribor 95 itd.

**TEK NA SMUČEH: članice do 30 let:** 1. Irma Nemec (Sukno) 11:48.13, 2. Slavi Stare (Vezenine) 14:57.1, 3. Mojca Šimenc (Trak) 14:20.35, 4. Joži Šušteršič (BPT) 14:33.70, 5. Francka Pegan (MTT) 14:56.83;

**od 30 do 40 let:** 1. Ivi Torkar (Almira) 12:36.44, 2. Vera Hartman (Gor. pred.) 13:14.70, 3. Sonja Sajovic (BPT) 13:31.94, 4. Štefi Pogačar (Vezenine) 14:18.99, 5. Milojka Šufar (Bača) 14:55.54;

**nad 40 let:** 1. Marija Cerkovnik (Vezenine) 16:01.38, 2. Marinka Jerančič (Tekstilindus) 16:44.44;

**člani do 30 let:** 1. Vinko Jereb (Inau) 7:06.38, 2. Brane Orešek (Bača) 8:40.36, 3. Slavko Ferjan (Vezenine) 9:22.85, 4. Mirko Strasnar (Tekstilindus) 9:57.20, 5. Franci Meglič (BPT) 10:03.39;

**od 30 do 40 let:** 1. Jože Hegler (Vezenine) 9:48.94, 2. Marko Dakskobler (Bača) 9:55.59, 3. Tone Šinkovec 9:59.59, 4. Stane Gaber (oba Gor. pred.) 10:05.13, 5. Stefan Ahačič (BPT) 10:09.41;

**nad 40 let:** 1. Edo Gregorič (Kokra) 9:52.38, 2. Franc Sodja 12:11.09, 3. Janko Poklukar (oba Vezenine) 12:28.37, 4. Marjan Zakotnik (Tekstilindus) 12:35.10, 5. Ludvik Soklič (IBI) 13:13.45;

**EKIPNO:** 1. Vezenine Bled 4, 2. Bača Podbrdo 9, 3. Tekstilindus Kranj 10, 4. Gorenjska predilnica Škofja Loka 11, 5. BPT Tržič 13 itd.

Janez Kikel



Prvenstvo v smučarskih tekih

Komisija za šport in rekreacijo pri občinskem svetu ZSS Titovo Velenje je 30. marca priredila občinsko sindikalno prvenstvo v smučarskem teku. Na Rogli se je pomerilo nad 30 tekmovalcev v dveh ženskih in štirih moških kategorijah, priznanja pa so podelili le posameznikom, ne pa tudi ekipam delovnih organizacij, saj je bila udeležba skromna (delovna sobota v Gorenju in drugod).

Ženske in moški D skupine so tekle na 3 km dolgi in dobro pripravljeni progi na Rogli, pridružili pa so se jim tudi pionirji, cicibani in mladinci, moški A, B in C skupine pa na 6 km.

Doseženih je bilo nekaj dobrih izidov.

**Rezultati: 3 km — ženske A:** 1. Slavica Poznič 10.23, 2. Marija Kovač (oba Gorenje) 12.32 in Tatjana Srebotnik (Rek) 12.32; **ženske B:** 1. Ivana Lešnik (OŠ XIV. divizije) 11.15, 2. Edita Jerčič (SDK), 3. Magda Krašovec (VIZ) 16.02.

**6 km: moški A:** 1. Rajko Gregore (Veplas) 17.58, 2. Milan Krenker (Rek) 18.45, 3. Milan Zupanc (Eko) 19.45; **moški B:** 1. Stanko Grudnik (Rek) 18.53, 2. Bojan Terče (Gorenje) 23.53, 3. Milan Burger (DU) 27.40; **moški C:** 1. Hinko Jerčič

22.58, 2. Viktor Poznič (oba Gorenje) 31.07.

**3 km — moški D:** 1. Roman Zager 10.32, 2. Jože Pogačar (oba CSS) 11.02, 3. Gorazd Nardin (Gorenje) 11.59.

**Ostali na 3 km — mladinci:** 1. Jože Kortnik 12.30; **mladinke:** 1. Martina Rednak 11.22; **pionirji:** 1. Janez Ocepek 9.52, 2. Miran Dobnik 10.51, 3. Beno Stvarnik 11.42; **pionirke:** 1. Bernarda Vranjek 11.41, 2. Bojana Pustinek 13.20, 3. Saša Vranjek 13.51; **cicibani:** 1. Anja Jerčič 17.03, 2. Rok Matjaž 18.10, 3. Jože Terglav 18.52. Hinko Jerčič

Rekreativci pod drobnogledom

O tem, kje smo danes na področju vrhunškega športa in do kolikšnega razkoraka je prišlo med prvotnimi humanimi ideali in sedanjim pehanjem ter brezglavim žrtvovanjem vsega, za še boljše športne dosežke, vemo veliko. Po drugi strani pa presneto malo razmišljamo, kaj si od vsega tega lahko obetamo jutri. Korak naprej v specializaciji in še večji prepad med zdravim razumom in željo po prestižu? Kdo ve, ko pa tudi na področju vrhunškega športa vse bolj pozabljamo, kaj si pravzaprav želimo in kaj potrebujemo, da bo naše vsakdanje življenje boljše in predvsem bolj — humano.

Ne glede na to ugotovitev pa je med nami iz leta v leto več ljudi, ki se »vračajo k naravi«. Na osnovi izkušnje, znanja in ozaveščenosti so se namreč odločili za pomemben korak: za redno športno aktivnost, za skok s tribun za gledalce med športne rekreativce. Tem pa je, kot vemo, veliko bolj za dobro počutje, trdno zdravje in razpoloženje na delovnem mestu in ob prostem času, kot pa za postavljanje rekordov.

Res, ne le množične akcije telesnokulturnih organizacij, sindikatov, krajevnih skupnosti in drugih, temveč tudi bežen sprehod po naravnih vadiščih nas prepriča, da je rekreativcev vseh starostnih kategorij pri nas iz leta v leto več. Pa vemo zakaj? Delno verjetno že, natančno pa prav gotovo ne. Zato so se strokovnjaki Fakultete za telesno kulturo v Ljubljani tudi odločili za zanimivo raziskavo. Udeležencem akcije ljubljanske televizije Brazde vzdržljivosti so poslali ankete pole, saj želijo, kot sami zatrjujejo, nekoliko globlje prodrati v fenomen »kaveljcev« in

»korenin«. Akcija Brazde vzdržljivosti si je namreč v minulih letih pridobila širok krog prijateljev, zato ni naključje, da so si raziskovalci izbrali prav ta krog rekreativcev.

Cilj te zanimive raziskave so torej odgovori predvsem na naslednja vprašanja:

● Kdo so udeleženci akcije Brazde vzdržljivosti? Samski ljudje, športni zanesenjaki, poročeni, taki, ki ne vedo kam s prostim časom?

● Zakaj so se posamezniki odločili za sodelovanje v akciji ljubljanske televizije? Je morda motiv čim boljša uvrstitev ali pa smotrno izbrane aktivnosti, ki človeka nehoti silijo k celoletni redni športni dejavnosti? Je v ospredju užitek in zabava ali skrb za zdrav način življenja in primerno telesno kondicijo?

● So »kaveljci« in »korenine« morda v glavnem nekdanji športniki, ki nadaljujejo s tekmovalni na rekreativnem področju? So to začetniki, ki so se šele na zrelo leta odločili za aktiven odnos do športa?

● Kaj menijo udeleženci o Brazdah vzdržljivosti? Kakšne so njihove pripombe in kaj bi, če bi bili sami organizatorji, v prihodnje spremenili?

No, takih in podobnih vprašanj vsebuje anketa polše precej. Raziskovalci, ki so dali »kaveljce« in »korenine« pod drobnogled, računajo, da bodo rezultati raziskave kmalu znani. S tem pa bodo organizatorji množičnih rekreacijskih prireditev in naši telesnokulturni delavci bogatejši za dragoceno spoznanje, ki bo več kot dobrodošlo predvsem pri nadaljnjem načrtovanju in iskanju novih poti. Andrej Ulaga

Pravkar IZŠLO



Delavska enotnost

Celovška c. 43, 61000 Ljubljana.



Profesorica Lidija Golc uči slovenščino v srbohrvaških razredih na OŠ Prežihov Voranc v Ljubljani

# Lepa beseda zaleže več kot parada cvekov

Pri devetindvajsetih letih ima Lidija Golc, profesorica slovenščine in ruščine, pet let delovne dobe, šestipolletno hčerko Katarino, ki nadvse rada pleše balet, moža Borisa, dipl. ekonomista pri Dinusu, novo dvoipolno stanovanje in veliko posojil. Z možem in seveda tudi s Katarino razmišljajo o tem, da bi »kupili« se enega otroka. In bi ga najbrž že imeli, če bi imel dan 48 ur. Tako pa se razmišljajo...

Razmišljajo zato, ker prinese Lidija skoraj vsak dan domov — kot vsi, ki učijo slovenščino — domače in šolske naloge ali kontrolne vaje. Vmes kuha, pospravlja in se igra s Katarino. Njen mož Boris je namreč zadnje čase kar naprej v službi, ker prehaja njegova delovna organizacija na računalniško obdelavo podatkov. Poleg tega piše Lidija še priprave, pripravlja učence in učenke na razna tekmovanja, vodi dopolnilni in dodatni pouk slovenščine pa še izobraževati se mora. To pomeni, da mora slediti stroki pa tudi branje časopisov in revij ter gledanje televizije ji precej pomeni. Oba z možem sta tudi mlada in zato ni nič čudnega, da bi tudi sama rada še kaj imela od življenja.

— Od učiteljev čedalje več zahtevamo. Pričakujemo, da bodo imenitni predavatelji in še boljši pedagogi. Ste za takšno delo motivirani?

»Če hočem, da so vsa ušesa in vse oči v razredu uprte vame, tedaj moram prav vse učence za vsako uro pripraviti, navdušiti in spodbuditi. Če pa sama nisem motivirana, to učenci čutijo in ura je zanič. Učitelji za svoje delo, pa naj to ne izzveni kot tarnanje — nismo motivirani: družba našega dela ne ceni, saj nas v glavnem kar naprej le kritizira, namesto da bi nas za prizadevanja, ki so vendarle precejšnja, tudi kdaj pohvalili. Pa tudi plačani smo slabo. Edini motiv za naše delo je torej naša vest oziroma posameznikova želja, da bi mladi rod kaj naučil. Zato tudi ni čudno, da med učitelji ostajajo v glavnem le tisti, ki jim je poučevanje prava strast in tisti, ki zaradi nesposobnosti ne morejo drugam. Tisti, ki jim je denar več od šole, od poučevanja, tisti, ki so se naveličali večnih nizkih udarcev, so že davno šli v boljše službe.«

— Vemo, da je treba imeti za delo v šoli veliko znanja in precej ljubezni do otrok. Znano je tudi, da so osnovnošolski učitelji najmanj izobraženi?

»Ja, se strinjam. Znano je, da ima le tretjina osnovnošolskih učiteljev predpisano izobrazbo. Na naši šoli smo na višji stopnji samo štiri z visoko izobrazbo. Ne trdim, da je formalna izobrazba vse.

Za otroke in mladino  
STRIPI  
MIKIJA MUSTRA



Lidija Golc: »Otroci na naši šoli: slovenski, srbski ali hrvaški — se med seboj pogovarjajo vsak v svojem jeziku.«

Marsikaj se da nadoknaditi s prakso: na primer del znanja, rutino itd. Ne da pa se nadoknaditi vsega znanja. Zato ni prav, da dopuščamo, da lahko prav vsak poučuje naše otroke.

— Ste torej za strožjo selekcijo in poznejše nadzorovanje?

»Jasno. Če kdo slabo uči, bi moral izgubiti službo v šoli! Seveda to ne pomeni, da slab učitelj ne bi mogel uspeti drugje. Tudi tisti, ki nas nadzorujejo (inšpektorji), bi morali tudi sami, na primer vsakih pet let, za nekaj let pred šolske klopi.«

— Zakaj?

»Ker sicer izgubijo pravi stik s šolo. Sicer pa menim, da ni pošteno, da so inšpekcije samo v šolstvu. Mislim, da bi jih še marsikje potrebovali.«

— Vaša osnovna šola je velika in edina v Sloveniji, kjer imate pouk tudi v srbohrvaškem jeziku.

»Na naši šoli je približno 1000 otrok, učiteljev na nižji in višji stopnji pa je okoli 100. Približno polovica otrok hodi v srbohrvaške, nekaj več od polovice pa v slovenske razrede.«

— V katerih razredih učite slovenščino?

»Poučujem v sedmih srbohrvaških razredih in enem slovenskem. Sem tudi razredničarka v 8.A.«

— Kakšno pa je znanje slovenščine v teh razredih?

»Zelo različno. Kdor je od rojstva tu, govori zelo dobro slovensko. Tisti, ki šele pridejo, pa imajo nekaj časa težave. Toda nikogar ne strašim s cvetki. Eno ali dve konferenci jih ne ocenjujem, saj se zavedam, da zaleže lepa beseda več kot parada cvekov. Povabim jih tudi k dopolnilnemu pouku.«

— Kakšna pa je razlika med dopolnilnim in dodatnim poukom. Je eden samo za slabe, drugi za dobre učence?

»Dopolnilni pouk je res za tiste, ki jim gre slabše. Tu jim skušamo dati manjkajoče znanje, da potem

laže sledijo pouku. Ko to dosežejo, ne hodijo več k tem uram. Dodatni pouk pa pripravljamo za tiste, ki se želijo več naučiti. Naj povem, da nekateri moji učenci obiskujejo dopolnilni in dodatni pouk.«

— Koliko ur slovenščine imajo srbohrvaški razredi, kjer je ostali pouk v srbohrvaščini, in koliko slovenski?

»Program slovenščine, ki zajema jezikovno, književno vzgojo in sporočanje, je enak, le malo skrčen. Srbohrvaški razredi tudi ne pišejo šolskih, pač pa veliko domačih nalog (zato imam veliko dela doma), da se naučijo izražati. Težave jim dela predvsem pravopis. Na teden imajo srbohrvaški oddelki od petega razreda dalje dve uri slovenščine, slovenski razredi pa le štiri. To je — za slovenske oddelke — veliko premalo — vsaj meni se zdi — prava sramota. Potem se pa srednješolski profesorji čudijo, da so otroci po osnovni šoli nepismeni. Vsak dan bi morali imeti slovenski otroci vsaj uro materinščine — tako kot včasih! Se huj pa se godi materinščini v srednjem usmerjenem izobraževanju, kjer imajo le 3 ure slovenščine. Saj ne rečem, da marksizem in drugi splošni predmeti niso pomembni, toda je mar prav, da je na primer skupaj več marksizma in obrambe kot materinščine? In ali veste, da so celo ljudje z visoko izobrazbo zelo pogosto nepismeni, ker se na fakulteti nihče več ne uči slovenščine?«

— Imate pri vas celodnevno šolo?

»Ne, ker imamo premalo prostora. Prosim, zapišite, da je prizidek naše šole, zgrajen sicer iz samopriskevka, pravo arhitektonsko skrupulo. Človeku se trga srce, ko vidi, da gre od ust pritrigan občanov denar za takšne nore spomenike arhitektom. Pridite enkrat pogledat in napišite članek o tem.«

— Imate občutek, da je pri nas podaljšano bivanje dobro urejeno?

»To je pa v glavnem odvisno od tistega, ki ga vodi. Naj vam povem, da nas učitelje zelo moti, da nad našim delom stalno visi bič inšpekcije, dela tistih, ki vodijo podaljšano bivanje, pa nihče ne nadzoruje. Zakaj? In ker je tako, ni čudno, da je tam mnogo takšnih, ki stopijo v ladjo podaljšane bivanja le zato, da potem v miru čakajo na boljšo priložnost.«

— Ste že kdaj razmišljali, zakaj so učiteljice oziroma profesorice v glavnem ženske?

»Pravzaprav ne. Mislim pa, da zato, ker je pedagoški poklic slabo plačan, ni spoštovan, pa še napredovati se ne da itd. Zaslužim na primer 36.000 dinarjev. Če bi bil še moj mož profesor, bi bila skoraj socialno ogrožena, do stanovanja pa sploh ne bi mogla priti.«

— In čeprav ste skoraj same učiteljice, so ravnatelji praviloma moški, mar ne?

»Tako je. Pri nas imamo zdaj ravnateljico, a smo pred njim imeli 12 let ravnateljico, ki je bila zares prava duša šole.«

— Koliko šolskih ur pa imate na teden?

»Dvajset jih prebijem v razredu, imam pa še dodatni, dopolnilni pouk, razredno uro, pa še učence in učenke pripravljam na tekmovanja — letos za Cankarjevo nagrado.«

— Povejte nam še, prosim, kakšen je naš jezik v javnosti?

»Slab. Predvsem je takšen jezik politikov. V glavnem samo frazarijo in se sploh ne znajo več jasno in kleno izražati.«

— Za konec pa povejte še, ali se srbohrvaški in slovenski razredi med seboj razumejo?

»Se. Vsi govorijo v svojem materinem jeziku. Mislim, da bi bilo prav, če bi povsod po Jugoslaviji (ne samo v Sloveniji) vse otroke osnovnih šol učili: slovensko in makedonsko, fakultativno pa še albansko, turško, italijansko itd. Zares enakopravni bi bili, če bi vsak pripadnik neke nacionalnosti z drugim govoril v svojem jeziku in obratno. Tako razmišljajo naši učenci v slovenskih in tudi srbohrvaških razredih. Ne zdi se jim prav, da na primer javni uslužbenci v Sloveniji govorijo s strankami srbohrvaško. Poudarjam, da otroci niso nacionalno nestrpnost. Zamerijo pa našim ljudem iz drugih republik, ki žive in delajo pri nas, da se nočejo naučiti slovensko, da tudi nočejo slovensko govoriti. Če pa ti ljudje odidejo v Nemčijo, bodo tam takoj začeli z nemščino.«

Besedilo in slika:  
Neva Železnik

Premajhne zmogljivosti  
počitniških skupnosti

## Zamudnikom se slabo piše

Obiskali smo tri slovenske počitniške skupnosti in se pozanimali, kakšne so letošnje možnosti dopustovanja. Zvedeli smo, da so za člane počitniških skupnosti razmeroma spodbudne, kar pa seveda ne velja za kolektive, ki so v tem pogledu praznih rok.

Počitniška skupnost Murska Sobota ima v svojem sodobnem naselju Monsena pri Rovinju 620 ležišč in še 33 na Pohorju. V Monseni bo letos moč letovati od 10. junija do 20. septembra, to je dobre tri mesece, medtem ko so na zelenem Pohorju odprta vrata počitniškega doma vse leto.

Sredi sezone bo treba odšteti za ležišče ob morju 345 dinarjev dnevno, junija in septembra pa 95 dinarjev manj. V Monseni si dopustniki pripravljajo hrano sami; zato bodo tovrstni izdatki torej tudi letos odvisni od želja, običajev in seveda osebnih dohodkov ljudi, ki se bodo odpravili na dober zrak in oddih v Rovinj. V domu na Pohorju imajo delavci in svoji popolno oskrbo. Za hrano s prenočiščem bo potrebno odrediti 1100 dinarjev dnevno.

Trenutno zbira Počitniška skupnost Murska Sobota še zadnje prijave. Kaže, da bo Monsena tudi letos polna do zadnjega kotička, zato se zamudnikom slabo piše, saj upravitelji znova pričakujejo večje povpraševanje, kot pa so zmogljivosti mikavnega počitniškega naselja. Če ne za pred- in posezono, to gotovo velja za julij in avgust.

Počitniška skupnost Krško bi bila nedvomno lahko vzorec oziroma model mnogim organizacijam združenega dela v Sloveniji, ki nimajo svojih počitniških zmogljivosti, pa bi rade omogočile svojim ljudem vsaj teden ali dva oddiha na leto. Z združevanjem sredstev, sporazumevanjem in dogovarjanjem je namreč prišla do precejšnjih zmogljivosti, ki omogočajo tisočim delovnih ljudi in članom njihovih družin letni dopust zunaj domačega kraja.

V Nerezinah na Lošinj ima Krško 1348 ležišč, v Poreču 316 in na Ljubelju v treh domovih 53 postelj. Eno z drugim blizu 100 več kot lani. Najdlje bo letos seveda moč letovati na Lošinj in sicer že od 25. aprila pa vse tja do konca septembra. Pa cene? Za prenočišče na Ljubelju bo potrebno odšteti 250 dinarjev dnevno, na Lošinj 130, medtem ko bo veljal polni penzion v Poreču 1100 dinarjev. Za čase in draginjo, v kateri smo se znašli, vsekakor spodbudne novice!

Glede na povedano in mesečne osebne dohodke povprečnega Slovenca torej ni naključje, da ima Počitniška skupnost Krško že dva meseca povsem razprodane zmogljivosti za letošnje leto. Verjetno pa ne bi bilo bistveno drugače, če bi jih imela še precej več.

Počitniško društvo v Škofji Loki, včasih počitniška skupnost, ima za zdaj na voljo le 120 ležišč in sicer na slovenski obali. Če prihodnje leto pa bo društvo bogatejše za dvajset novih bungalovov v Strunjanu, v katerih bo prostora za 80 do 90 ljudi.

Domači gostje, to so sovlagatelji, bodo letošnje leto kljub draginji lahko sorazmerno poceni dopustovali v Portorožu in Strunjanu, saj bo veljal polni penzion le 1080 dinarjev. Za ostale, ki niso člani počitniškega društva, bodo tu počitnice seveda malce dražje. Domova v Strunjanu in Portorožu bosta odprta natanko tri mesece, zmogljivosti pa so v glavnem že oddane.

Andrej Ulaga

## LIPE SVEDER: POPOLNO SOGLASJE

